

85. Tiistaina 10 päivänä kesäkuuta 1997

kello 23

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskevaksi lainsäädännöksi 2868

Hallituksen esitys 82/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 9/1997 vp
Lakialoite 44/1995 vp, 7/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 7 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 2870

Hallituksen esitys 48/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 8/1997 vp

3) Hallituksen esitys laiksi haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi perittävästä maksusta ,,

Hallituksen esitys 22/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 6/1997 vp

4) Hallituksen esitys laiksi Suomen Pan-
kista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 2871

Hallituksen esitys 261/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 17/1997 vp

Lähetekeskustelu

5) Hallituksen esitys laeiksi hallituksen toimenpidekertomuksen uudistamiseen liittyvien lakien muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys 92/1997 vp

6) Eduskunnan tilintarkastajien kertomus vuodelta 1996 2871

Kertomus 5/1997 vp

7) Lakialoite laiksi peruskoululain 102 §:n muuttamisesta 2876

Lakialoite 47/1997 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

8) Lakialoite laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta 2879

Lakialoite 54/1997 vp (Seppo Kanerva /kok ym.)

9) Lakialoite laiksi maaseutuelinkeinolain 8 ja 15 a §:n muuttamisesta 2884

Lakialoite 57/1997 vp (Armas Komi /kesk ym.)

10) Lakialoite laiksi työttömyysturvain 18 §:n muuttamisesta ,,

Lakialoite 58/1997 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

11) Lakialoite laiksi lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta 2885

Lakialoite 62/1997 vp (Marjatta Vehkaja /sd ym.)

12) Lakialoite laiksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta ,,

Lakialoite 65/1997 vp (Toimi Kankaanniemi /skl ym.)

13) Lakialoite laiksi maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 37 §:n muuttamisesta 2889

Lakialoite 66/1997 vp (Liisa Hyssälä /kesk ym.)

14) Lakialoite laeiksi eräiden eläkeläisten muuttamisesta 2890

Lakialoite 68/1997 vp (Marjatta Vehkaja /sd ym.)

Mietintöjen pöydällepano

15) Hallituksen esitys Venäjän kanssa sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojelua koskevan sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä „

Hallituksen esitys 83/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

16) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 88/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 13/1997 vp
Lakialoite 19, 66/1996 vp, 48/1997 vp

17) Hallituksen esitys laiksi aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksilunastamisesta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 81/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 6/1997 vp
Toivomusaloite 332/1997 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskeksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 82/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 9/1997 vp
Lakialoite 44/1995 vp, 7/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) asiasta.

Yleiskeskustelu:

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä rikosasiain oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskeva lainsäädäntö käytiin jo aika perusteellisesti läpi noin yleisesti, niin kuin ensimmäisen käsittelyn tarkoitus onkin. Nyt on asian toinen käsittely, jossa lakiesitys on tarkoitus tietysti hyväksyä sisällön osalta eli yksityiskohtaisesti pykälittäin.

Arvoisa puhemies! Ensimmäisen käsittelyn puheenvuorossani käsittelemäni kokonaisuutta ja erityisesti kahta osaa, jotka ovat mietintöön yhdessä ed. Tarkan kanssa jättämässäni vastalauseessa, jotka kysymykset ovat rikoksesta epäillyn julkinen puolustus ja toisaalta syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaaminen. Nämä ovat paljon puhuttuja asioita ja hyvin tärkeitä.

Lakivaliokunta esittää mietinnössään näiden molempien asioiden nopealle voimaan saattamiselle erittäin vahvat perustelut. Kuitenkin valiokunnan enemmistö hylkää näitä koskevat pykäläesitykset ja tyytyi vaatimaan perustelulausumalla hallitusta toimimaan niin, että ne saatettaisiin voimaan myöhemmin käsiteltävän lainsäädännön yhteydessä.

Johdonmukaisuus ja näiden asioiden tärkeys olisi mielestäni edellyttänyt niiden sisällyttämistä tähän lakiin. Voimaantulosäädännöksellä ne voitaisiin määrätä tulevaksi voimaan jonkin verran myöhemmin kuin uudistus muutoin. Tämä uudistushan on nyt tarkoitus saattaa voimaan tämän vuoden lokaan alusta. Rikok-

sesta epäillyn julkinen puolustus ja syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaaminen voidaan mielestäni voimaantulosäännöksellä saattaa voimaan esimerkiksi ensi vuoden alusta, jolloin tänä vuonna niistä ei aiheutuisi kustannuksia valtiolle. Ensi vuoden budjettihan on vielä tekemättä. Kysymys on 15 miljoonan markan suuruusluokkaa olevasta summasta vuositasolla.

Valiokunnan hyväksymä perustelulausuma ei poista niitä vakavia epäkohtia, jotka valiokunnan ja asiantuntijoiden yksimielisten näkemysten mukaan kansalaisten oikeusturvassa on olemassa. Nuo näkemykset ja perustelut näkyvät muun muassa tämän mietinnön tekstistä. Eduskunta on aiemmin, muun muassa vuosina 1985 ja 1993, samanlaisilla perustelulausumilla edellyttänyt näiden asioiden pikaista kuntoon saattamista. Nämä ponnet eivät ole tuottaneet mitään tulosta. Niiden varaan ei ole syytä nytkään jättää näiden tärkeiden asioiden toteuttamista. Toisesta näistä on käsitelty myös muun muassa ed. Markku Pohjolan lakialoite, jonka valiokunta esittää hylättäväksi, valitettavasti.

Rikoksesta epäillyn puolustuksen järjestämisen osalta Suomi ei täytä jo vuonna 1975 ratifioimansa YK:n yleiskokouksen hyväksymän kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklan ja Suomen vuonna 1990 ratifioiman Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja perusvapauksien turvaamisesta tehdyn yleissopimuksen 6 artiklan sitoumuksia. On häpeällistä, että Suomi ei vieläkaan täytä sivistysvaltiolle asetettuja kansalaisoikeus- ja perusvapausaitoumuksiaan, jotka eduskunta on lailla aikanaan hyväksynyt. Emme voi vaatia muilta tällaisten kansalais- ja perusoikeuksien turvaamista, jos emme niitä itse ole toteuttaneet.

Valiokunnan enemmistö ei myöskään halunnut noudattaa vuonna 1995 voimaan tulleen hallitusmuodon 2 luvun 16 ja 16 a §:n perusoikeussäännöksiä, kun se hylkäsi rikoksesta epäillyn julkisen puolustuksen turvaamisen kaikissa tapauksissa. Perustuslakia tulee toki noudattaa erityisesti uutta lainsäädäntöä hyväksyessä, niin kuin nyt ollaan hyväksymässä, mutta tässä yhteydessä se on jäämässä kuolleeksi kirjaimeksi hallituspuolueiden toimesta.

Vaikka syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaaminen ei ole Euroopan ihmisoikeussopimuksen ehdoton vaatimus, on sen katsottava kuuluvan pohjoismaisen demokratian

oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytyksiin. Tätä käsitystä tukee yksiselitteisesti vahva yleinen mielipide.

Syyttömän ja uhrin asemaa on syytä parantaa. Yksi tärkeä osa on tässä tapauksessa kohtuullisten oikeudenkäyntikulujen korvaaminen. On erittäin huolestuttavaa, että vähävaraiset ja varsinkaan keskituloiset kansalaiset eivät voi nykyisin hakea oikeutta kohtuuttomiksi kohonneiden oikeudenkäyntikulujen takia. Tähän epäkohtaan on saatava viipymättä korjaus.

Rikoksesta epäillyn puolustuksen järjestämisen ja syytteestä vapautetun kulujen kohtuullisen korvaaminen aiheuttaisivat asiantuntijoiden mukaan valtiolle uusia kustannuksia noin 14 miljoonaa markkaa vuodessa. Valtion lähes 200 miljardin markan talousarviossa 14 miljoonaa markkaa on erittäin pieni summa. Hyvin vähäinen se on myös, kun sitä verrataan mainittujen asioiden merkitykseen kansalaisten oikeusturvan kannalta. On huomattava vielä, että ehkä osa näistä rahoista tulisi takaisin yhteiskunnalle verotuksen kautta. Kustannuksilla ei näiden kansainvälistäkin huomiota herättävien epäkohtien korjaamatta jättämistä voida perustella.

Pitkään odotettuun, historialliseen ja tärkeään kokonaisuudistukseen ja lakivaliokunnan perusteelliseen työhön on jäämässä, jos puutteita ei korjata, kaksi ikävää tahraa, kun valiokunta yksimielisesti toteamistaan asiallisista perusteluista huolimatta jätti kansalaisten oikeusturvassa olevat epäkohdat korjaamatta. Mielestäni nämä uudistukset tulee sisällyttää lakitekstiin ja säätää tulemaan voimaan ensi vuoden alusta alkaen. Näin poistamme epäkohdat, jotka ovat vakavia oikeusturvan puutteita tänä päivänä Suomen lainsäädännössä ja joihin eduskunta on todella monta kertaa ponsilla puuttunut. Älkäämme nyt enää jättäkö näitä ponsien epävarmaan varaan, kun ne on mahdollisuus asiantuntijoiden tekemien pykäläehdotusten perusteella nyt hyväksyä.

Tämän perusteella, arvoisa puhemies, ehdotan, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kankaanniemen tekemää ehdotusta käsittelyn pohjasta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Esitys rikosasiain oikeudenkäyntimenettelyn uudista-

misesta tulee voimaan syksyllä ja käräjäoikeuksien sopeutumista uuteen järjestelmään nopeuttaa tietysti se, että riita-asioissa käytetään jo suunnilleen vastaavaa oikeudenkäyntimenettelyä. Voidaan todeta, että jossain määrin ovat käräjäoikeudet jo tätä uutta ennakoiva lakia soveltaneet joissakin kohdin, toisin sanoen sopeutuminen on ehkä suhteellisen nopeaa.

Kuitenkin toivoisin, että se tarpeellinen koulutus ja ohjaus, mitä näissä asioissa täytyy toteuttaa, toteutettaisiin nopealla aikavälillä, ettei kävisi niin kuin viime keväänä eduskunnassa ulosottolain kohdalla tehdyssä uudistuksessa, joka tehtiin velkasaneerauslain pohjalta ja sen tarpeisiin. Vielä tänä päivänääkään eivät ulosottoviranomaiset ole saaneet mitään koulutusta. He eivät Tampereen suunnassa edes tiedä, että tällaista lakia on tehtykään. Haluaisin, että tältä osin koulutuspuoli saataisiin sikäli kuntoon, että mahdollisimman nopeasti se aloitettaisiin ja käräjäoikeudet pääsisivät asiaan aikanaan kiinni täydellä teholla.

Rouva puhemies! Meillä on neljänteen ja viidenteen lakiehdotukseen ed. Myllyniemen, ed. Tarkan ja minun jättämä vastalause, ja tulemme yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään näihin kolmeen pykälään aikanaan muutosehdotukset.

Ed. Kankaanniemi ehdotuksessaan tässä riemastelee asialla, joka on hallitusryhmien mielestä saatettu aika pitkälle täällä. Heidän pykälämuutoksissaan en tule olemaan mukana enkä myöskään äänestämään niiden puolesta, koska katson, että ponsi, joka tähän on saatu, on niin vahvalla pohjalla, että tämä tulee varmasti toteutumaan vuoden 99 alusta. Toisin sanoen emme käytä toisten ehdotuksia hyväksemme.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 7 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 48/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 8/1997 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

3) Hallituksen esitys laiksi haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi perittävästä maksusta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 22/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 6/1997 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Hyssälä: Arvoisa rouva puhemies! Esityksessähän on kysymys haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi perittävästä maksusta.

Keskustan ryhmä on jättänyt vastalauseen, jossa erityisesti korostetaan sitä, että valtiolle tuloutuvat maksut on kohdennettava haja-asutusalueiden ja saariston postitoiminnan turvaamiseen liikenneministeriön valvonnassa. Koska kyse on hyvin tärkeästä asiasta, jolla saadaan myös alueellista eriarvoisuutta postipalveluissa tasoitettua, niin tulemme esittämään seuraavassa käsittelyssä pykäläkohtaisia muutoksia. Ne liittyvät nimenomaan vastalauseen sisältöön ja ne tarkennetaan seuraavassa istunnossa.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Liikennevaliokunnan mietintöön sisältyy vastalause, jossa nimenomaan ensimmäiseen pykälään esitetään muutos, joka ottaa huomioon sen perustelu-
lausuman, jonka valiokunta on mietinnön perusteluihin sisällyttänyt.

Arvoisa puhemies! Kannatan, mikäli oikein ymmärsin, ed. Hyssälän tekemää esitystä tässä asiassa ja tietysti ilmeisesti tämä on mahdollista tehdä yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Kysymys haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi perittävistä maksuista liittyy maaseudun haja-asutusalueiden ja myös kaupunkien peruspalveluiden turvaamiseen ja tästä, arvoisa puhemies, tämän päivän ensimmäisessä istunnossa ja lakiesityksen ensimmäisessä käsittelyssä käytiin pitkä keskustelu. Ymmärsin

niin, että eduskunta suurelta osin kantoi todella aidosti huolta postipalvelun turvaamisasiasta ja sen vuoksi keskustan eduskuntaryhmä ja myös muut oppositiossa olevat ryhmät katsovat, että on välttämätöntä sisällyttää tämä asia tässä vaiheessa lakipykälään eikä säätää sitä perusteluilla.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan ed. Väistölle, että en tulkinnut ed. Hyssälän puheenvuoroa lakiehdotuksen pohjaehdotukseksi.

Puhuja: Arvoisa puhemies! Jos ei näin tullut, niin ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Ed. Tiusa nen: Arvoisa puhemies! Tänäään täällä ensimmäisen käsittelyn yhteydessä myös ministeri Aura oli pitkään paikalla. Hän viittasi siihen mahdollisuuteen, mikä omistajalla, siis liikenneministeriöllä, Suomen PT-Osakeyhtiön kautta olisi vaikuttaa konsernin alaisuudessa toimivaan Suomen Postiin. Kuitenkin on todettava, että tätä omistajavaltaa ei ole käytetty. Omistajan ohjaavuus puuttuu varsin pitkälti myös Postipankin suuntaan, vaikka postitoiminnan heikentyminen kansalaisten kokemuksen mukaan on hyvin usein syntynyt nimenomaan Postipankin toiminnan supistumisen kautta ja seurauksena.

Täällä todettiin, ja siihen ed. Väistökkin viittasi, ettei kyse ole ainoastaan haja-asutusalueiden ongelmasta, vaan myös kaupunkien. Lopuksi haluan, arvoisa puhemies, viitata siihen, että esimerkiksi kotikaupungissani, 56 000 asukkaan Kotkassa, 13 000 asukkaan kaupunginosakeskus on jäämässä ilman postia.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Jos tällainen kermaraha, miksi sitä on tässä kutsuttu, mikä on tässä tarkoitus periä, menee budjetin yleiskatteeksi, niin kyllä se taatusti silloin sinne häipyä sillä tavalla, että kukaan ei siitä puhu. Näin ollen on ehdottomasti parempi, että tämä raha tulee yksilöllisesti korvamerkityksi tällä tavalla kuin vastalauseessa on toteutettu.

Rouva puhemies! Että minäkin saisin joskus kannattaa jotakuta, niin kannatan ed. Väistön tekemää pohjaehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Hallituksen esitys laiksi Suomen Pankista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 261/1996 vp

Talousvaliokunnan mietintö 17/1997 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 17. Ensimmäisen sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—10 § ja 1 luvun otsikko, 11—20 § ja 2 luvun otsikko, 21—28 § ja 3 luvun otsikko, 29—33 § ja 4 luvun otsikko, 34—43 § ja 5 luvun otsikko sekä 44—49 § ja 6 luvun otsikko, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 5, 6 ja 9 § sekä 16 e § ja 4 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

viidennen lakiehdotuksen 1, 2, 11 ja 13 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy talousvaliokunnan ehdotukseen toisen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laeiksi hallituksen toimenpidekertomuksen uudistamiseen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 92/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan, sosiaali- ja terveysvaliokunnan ja työasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

6) Eduskunnan tilintarkastajien kertomus vuodelta 1996

Lähetekeskustelu

Kertomus 5/1997 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Eduskunta on käsitellyt jo vuonna 1996 avustajiin liittyviä kysymyksiä lähinnä valtiovarainvaliokunnan tarkastus- ja hallintojaostossa, ja on ollut ikävää, että tänä vuonna on julkisuudessa syntynyt hyvin ongelmallisia keskusteluja tästä avustaja-asiasta. Erityisesti se on julkisuudessa saanut kielteistä huomiota. Tämä ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että avustajajärjestelmän edelleenkehittäminen laiminlyötäisiin.

Avustajien nykyistä tilannetta voidaan perustellusti pitää välitulana. Avustajien työtilojen järjestely, työvälineiden puute ja palkkauksen vähäisyys ovat kestävämmällä tolalla. Mitä pikemmin avustajien palkkaus mahdollistaa täysipäiväisen työskentelyn ja mitä nopeammin avustajille voidaan taata toimivat työskentelymahdollisuudet, sitä selvemmin myös avustajien järjestelmää voidaan hyödyntää.

Monimutkaistuva yhteiskunta vaatii kansanvaltaan perustuvan eduskunnan toimintaresurssien turvaamista. Euroopan unionin jäsenyys on lisännyt merkittävästi kansanedustajien työtaakkaa. Edelleen yhteiskunnan muuttumisen ja kehittymisen nopeutuminen vaatii kykyä nopeaan reagointiin. Asioista perillä pysyäkseen kansanedustajien on voitava paneutua olennaisiin asioihin. Rutiiniluontoiseen toimistotyöhön ja yhteydenpitoon kansalaisiin aika ei enää riitä tänä päivänä samalla tavalla kuin ennen. Silti nämä tärkeät toimet on voitava hoitaa. Ehdotankin, että eduskunta pyrkisi takaamaan kullekin edustajalle täysipäiväisen avustajan jo kuluvalle vaalikaudella eikä vasta vuonna 1999, niin kuin tähänastisissa kaavailuissa on esitetty.

Edelleen on tarkasteltava kriittisesti eduskunnan toimintatapoja. Nykyinen osin turhankin kankea asioiden käsittelyjärjestys ei vastaa kaikilta osin nykyajan vaatimuksia. Eduskunnan työjärjestystä uusittaessa on pyrittävä ennakkoluulottomasti tarkastelemaan esimerkiksi kolmiportaisen käsittelyn tarpeellisuutta.

Edelleen eduskunnan on tunnettava vastuunsa myös eduskunnan valtionhallinnolle aiheuttaman työtaakan kohtuullisuudesta. Tarkoitankin tällä kirjallisten kysymysten osin vastuutontakin tehtäviä. Tärkeä ja sinällään ehdottomasti säilyttämisen arvoinen instituutio, mahdollisuus

esittää valtioneuvostolle kirjallisia kysymyksiä, on kärsimässä inflaation. Tilastojen lisäämiseksi tehdyt lukuisat kirjalliset kysymykset vievät uskottavuuden myös keskeisiltä ja tarkoin harkituilta kirjallisilta kysymyksiltä. Tältä osin olisi pohdittava edes moraalisesti sitovaa suositusta, jolla kunkin kansanedustajien tekemien kirjallisten kysymyksen määrää rajattaisiin kohtuulliseksi. Olisi myös pyrittävä luomaan järjestelmä, jolla asiallisesti samojen kirjallisten kysymysten toistuva jättäminen voitaisiin estää.

Tässä yhteydessä haluaisin myös painottaa kansainvälisen toiminnan tärkeyttä. Usein julkisuudessa esiintyy paheksuvia lausumia kansanedustajien ylettömästä matkailusta. Minä koen ongelman olevan osin päinvastainen. Kansanedustajan tulisi luoda henkilökohtaisia suhteita ulkomaisiin tahoihin selkeästi nykyistä aktiivisemmin. Tämä tarkoittaa yhteistyön tiivistämistä niin Euroopan kuin muunkin maailman ja muiden kansojen kanssa. Tähän toimintaan on voitava osoittaa myös tarvittavat määrärahat. Edelleen olisi kyettävä edistämään yksittäisten kansanedustajien henkilökohtaisten kansainvälisten suhteitten luomista. Poliittisista ryhmärajoista riippumatta on olemassa paljon yleisiä niin parlamenttien toimintaan kuin kansainvälistymiseen muutenkin liittyviä asioita, joiden tiimoilta kansainväliset kokemukset voivat olla hyvin antoisia.

Tietoyhteiskunta ja sen kehittyminen ovat jo pitkään olleet keskeisiä yhteiskuntaamme muokkaavia tekijöitä. Tässä kehityksessä eduskunta on ollut tähän mennessä hyvin mukana. Tehtävää silti riittää. Reaaliaikaisen tiedon tuottaminen kansanedustajille mahdollisimman laajasti, selkeästi ja tasokkaasti antaa edustukselliselle parlamentarismille parhaat mahdollisuudet toimia ja tehdä oikeita päätöksiä. Minua on henkilökohtaisesti ärsyttänyt esimerkiksi Suomen alueellisesta kehityksestä käydyn keskustelun pinta-puolisuus. Leimakerveitä on heiluteltu pitkälti joko uskomusten tai vuosikausia vanhojen tilastojen perusteella. Kuitenkin kaikki tarvittava tieto on olemassa, tosin hajaantuneena ja jäsenyttämättömänä.

Istuvan eduskunnan loppukauden yksi tärkeimmistä ja pisimmälle kantavista käsiteltävistä tulevista asioista on Valtiosääntö 2000 -hanke. Sen läpivieminen kunnialla vaatii meiltä kaikilta tarkkaa ja huolellista asioihin perehtymistä. Tältä osin on ollut rohkaisevaa, kuinka asiantuntevasti ja perusteellisesti valtiosäännön uudistaminen on tähän mennessä edennyt.

Toinen, tosin perinteisesti pienempi käynnissä oleva uudistushanke on valtiontalouden tarkastuksen kokoaminen yhteen virastoon. Tältä osin on syytä korostaa eduskunnan merkityksen turvaamista. Valtiontalouden tarkastus on tärkeä osa eduskunnan toimintaa, ja näin tulee olla tulevaisuudessakin.

Arvoisa rouva puhemies! Kootusti voin tyytyväisyydellä todeta, että eduskunnan asema kansanvaltaisena ylimpänä valtioelimenä on kehitysmässä oikeaan suuntaan. Eduskunnan painoarvo on kasvussa, ja edustajien mahdollisuudet vaikuttaa tulevaisuuteen niin Suomessa kuin Euroopassakin ovat hyvät. Tällä tiellä on kuitenkin voitava edelleen jatkaa. Itsetyytyväisyyteen ja passiivisuuteen ei ole varaa. Meidän on luotava eduskunnasta entistä tehokkaampi ja toimivampi kansanvallan tukipilari. Sen me olemme demokratialle velkaa.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kuten huomaatte, eduskunnan tilinpäätös esitellään eduskunnalle aikaisempiin vuosiin verrattuna muuttuneella tavalla. Eduskunnan tilinpäätös on nyt oleellinen osa eduskunnan kanslian toimintakertomusta, ja tätä uudistunutta tyyliä voidaan pitää entistä havainnollisempana. Kertomuksen välityksellä saa helposti selkeän kuvan eduskunnan toiminnasta vuonna 96. Kertomuksen uusittu ilme ja rakenne sopiikin hyvin siihen avoimeen työskentelyilmapiiriin, mikä on muutenkin leimaa antavaa eduskuntatyölle.

Kuten me kaikki tiedämme, eduskunta on työyhteisönä ja instituutiona vertaansa vailla koko Suomessa. Työskentelemme tavallaan julkisessa lasikaapissa. Joskus saatamme kokea julkisuuden jopa kirouksena, mutta taloudenhoidon ja tilintarkastuksen kannalta asioiden suuri julkisuusaste toimii verrattoman hyvin muun muassa ennalta ehkäisevänä tekijänä.

Eduskunta on kehittänyt hallintoaan monella eri tavalla. Internet ja muut atk-sovellukset ovat tehneet mahdolliseksi muun muassa sen, että kansalaisilla on mahdollisuus seurata puheitamme ja lukea valiokuntien mietintöjä lähes reaaliajassa. Näin on voitu entisestään vahvistaa demokratiamme perustuksia.

Hallintoa kehitettäessä ei mikään tapahdu kuitenkaan itsestään, vaan aina tarvitaan tekijöitä. Haluankin tässä yhteydessä lausua kiitokseni koko eduskunnan henkilökunnalle erinomaisen hyvin tehdystä työstä. Eduskunnan tilintarkastajien puheenjohtajana olen tullut vakuuttuneeksi, että työt on tehty kiitettävän hyvin ja ahkerasti

sekä omatoimisuutta ja aloitteellisuutta osoittaen.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän vielä joiltakin osin huomiota eräisiin eduskunnan taloudenhoitoa kuvaaviin asioihin. Ensinnäkin eduskunta noudatti taloudenhoidossaan ja henkilöstöpolitiikassaan valtiontalouden yleistä pidättyväistä peruslinjaa ja eli budjettinsa puitteissa ja mukaisesti.

Vuoden 97 talousarvion yhteydessä eduskunta teki merkittävän avauksen kansanedustajien henkilökohtaisten avustajien asiassa, millä taas on monenlaisia hallinnollisia vaikutuksia lähivuosina eduskunnan elämään. Eduskunnan menot olivat vuonna 96 yhteensä 260 miljoonaa markkaa eli 4 prosenttia suuremmat kuin edellisenä vuonna. Noihin menoihin sisältyi valtiovarainministeriön pääluokkaan kirjattuja arvonlisäveroja vajaat 11 miljoonaa. Talousarvioon nähden eduskunnan menot olivat 8,7 miljoonaa markkaa eli 3,4 prosenttia budjetoitua pienemmät. Kansliatoimikunnan ei miltään osin tarvinnut myöntää vuoden 96 määrärahoihin ylityksiä. Kansanedustajien palkkio-, kulukorvaus- ja kotimaan matkojen menot olivat yhteensä 78,5 miljoonaa. Ne muodostivat 30 prosenttia eduskunnan kaikista menoista. Suurin kustannuserä oli kuitenkin henkilöstön palkkausmenot, joihin kului 88 miljoonaa eli 34 prosenttia menoista.

Kokonaisuutena eduskunnan vuoden 96 taloudenhoito sujui yllätyksittä ja lähes budjetoitua mukaisesti. Todettakoon, että eduskunnan osuus valtion kaikista menoista oli edellisen vuoden tapaan noin 0,1 prosenttia.

Kuten jo edellä olevasta voisi päätellä, tilintarkastajat esittävät lausuntonaan, että tilinpäätös on laadittu eduskunnan tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti, tilinpäätös antaa tiliohjesäännön määrittelemällä tavalla oikean ja riittävän kuvan eduskunnan taloudesta ja sen kehityksestä tilikaudella eikä tilintarkastajilla ole huomauttamista eduskunnan vuoden 1996 tilinpäätökseen, kirjanpitoon eikä hallintoon nähden. Tämän haluan tältä paikalta todeta, kun eduskunta on sikäläkin hyvin erikoinen organisaatio, että tili- ja vastuuvapautta ei varsinaisesti myönnetä millään foorumilla kenellekään, joten tämä saataan vain edustajille ja eduskunnalle tiedoksi.

Lopuksi totean, että niin kuin kaikesta käy ilmi, asioita on hoidettu erittäin hyvin.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Haluan ed. Tykkyläisen puheenvuoron pohjalta to-

deta sen, että avustajajärjestelmä eduskuntaan oli hätiköiden ja liian nopeasti luotu. Täällä ei ole työtiloja niille ihmisille, jotka tänne on otettu töihin. Jos on 9 neliometriä tilaa, sinne ei kahta ihmistä sovi, mutta ehkä tämä on hyvä siinä mielessä, että kun kansalaiset soittelevat maalta, joku on ainakin vastaamassa, ellei joku muu niin elävä puhelinvastaaja eli avustaja.

Mitä tulee kirjallisiin kysymyksiin, meillä on kanslia, joka tyrmää sellaiset kysymykset, jotka eivät ole asiallisia, palkalla olevia henkilöitä, jotka ovat arvostelukykyisiä. Kyllä he varmasti osaavat sen tehdä, mutta ymmärrän senkin, että ed. Tykkyläinen uskoa tunnustavana henkilönä puuttuu tällaisiin epäkohtiin, joihin itse henkilökohtaisesti olen varsin paljon syylistynyt. Mutta siitä olen kiitollinen, että sain aiheen käyttäen puheenvuoron ja sain taas yhden pisteen puhepörsissä, jota johdan aivan ylivoimaisesti, ed. Tykkyläinen, enkä tule toimintatapoani muuttamaan tässä eduskunnassa enkä ole myöskään pyytänyt Helsingin Sanomia julkaisemaan kirjallisten kyselyjen tilastoja. Kyllä he ovat varmasti tehneet sen ihan omasta tahdostaan.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorossa ed. Aittoniemelle toteaisin, mitä tulee avustajakysymykseen, että se ei ole mitenkään harkitsematon ja nopeasti tehty ratkaisu. Se on useamman vuoden esillä ollut asia ja lähtenyt hyvin liikkeelle. Tässähän on mahdollisuuksia monenlaiseen järjestelmään eli ne edustajat, jotka eivät halua tällä hetkellä avustajaa työhuoneessaan pitää, he voivat palkata avustajan maakuntaan. Kun työhuonetilat järjestyvät aikanaan, sitten varmasti myös tämä ongelma poistuu.

Mitä tulee kirjallisiin kysymyksiin, totean tässä, että edelleenkin olen sitä mieltä, että meillä ei ole riittävästi virkamiesresursseja. Pitää tämä puoli hoitaa asiasta, jos kirjallisten kysymysten kohdalta ei tehdä muutoksia. Toivon, että yhteis-hengessä voidaan kuitenkin edetä. Kaikkein tärkeintähän on se tietenkin, arvoisa puhemies, että asiat eduskunnassa sujuvat ja kansanedustajilla on mahdollisimman hyvät työolosuhteet eduskunnassa. Se on kansliatoimikunnan ensisijainen tehtävä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tykkyläinen innoitti puhumaan puhujakorokkeelle asti, koska nyt menee kaksi ja puoli minuuttia tässä.

Tähän avustajakysymykseen. Olen miettinyt

logiikkaa, millä tavalla avustajakysymys tähän ajalliseen kohtaan on sattunut, kun tietotekniikka kuitenkin kansanedustajien työhuoneessa lie-nee kehittynyt menneistä ajoista. Tähän mennessä ei ole avustajia edustajilla ollut. Meillä on internet-yhteydet ja kaikki mahdollinen eduskunnasta saatavissa. Eduskunnassa on hirveän paljon henkilöstöä, mikä pystyy auttamaan kaikissa asioissa. Minä en ole ainakaan jäänyt vielä pulaan missään tiedonhankinta-asiaissa, kun olen osannut vain kysyä. Kaikki toimitetaan kaappiin. Puhelimella saa tietoa. Kiitos henkilöstölle siitä! Täällä on hirveän hyvä ja palvelualtis porukka, joka palvelee jokaisessa puutteessa.

Siinä mielessä tuntuu ihmeeltä, kun lisäksi ottaa huomioon valtiontalouden tilan, että tämä samaan saumaan satutetaan; vaikka valtio ottaa paljon velkaa, otetaan edustajille avustajat, suunnitellaan isoja lisärakennuksia eduskuntaan. Se luultavasti kansalaisten keskuudessa ei herätä ainakaan hirveän paljon luottamusta ja kunnioitusta kansanedustuslaitosta kohtaan. Sehän, päinvastoin kuin ed. Tykkyläinen totesi, voi tehdä jopa juopaa, että ollaan eri maailmasta. Tämä hallintobyrokratia kasvaa ulos ja elää omaa elämäänsä ja kansa elää omaa kurjuuttaan. Tämä on korven keskeltä tulleen kansanedustajan näkemys, joka kuuluu ihmisten puheita päivittäin.

Siinä mielessä olen jossakin mielessä huolissanikin siitä keskustelusta, että nyt eivät enää riitä ne vähäisetkään varat siihen, että voidaan avustaja saada tilapäisesti, vaan pitäisi saada kokopäiväinen nopeasti ja kohta tietysti kaksi avustajaa. Itse en ole palkannut yhtään vielä. Saa nähdä, tuleeko palkatuksikaan. Minä olen ainakin vielä tähän mennessä selvinnyt.

Millä tavalla pitäisi rajata näitä asioita? Eikö voisi tehdä aloitteita, kirjallisia kysymyksiä? Jokainen ihminenhän työskentelee eri tehokkuudella, näkee eri asiat tärkeiksi. Kyllä kai kansanedustajan tehtävä on tuoda viestejä ja toimia henkilökohtaisten avujen ja kykyjen sekä näkemysten perusteella. Ei kai pidä hillitä ihmisen toimintaa, jos hänellä on toimintatarmoa. Se olisi aika järkyttävä juttu. Hän näkisi, että pitää tehdä tuommoista, mutta olisi olemassa rajoite, joka sanoisi, että ei voi tehdä sitä asiaa, kun kiintiö nyt tänä vuonna on täysi. Siinä mielessä toivoisi, että jos kansliatoimikunta tällaisiä pohtii, ei tällaisiä rajoituksia tekisi ainakaan aloitteiden ja kirjallisten kysymysten muodossa.

Iltä pimenee ja muut aloitteet odottavat. Kiitoksia, rouva puhemies, tästä tuokiosta!

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläinen käytti sinänsä ihan hyvän puheenvuoron. Hän käsitteli edustajien avustajien palkkausasiaa ja myös sitä keskustelua, mikä asian ympärillä on ollut. Hän oli huolestunut siitä, eteneekö kansanedustajien avustaja-asia. Tässä asiassa tietysti kansanedustajat voivat katsoa peiliin. En tarkoita ed. Tykkyläistä, vaan monta muuta, jotka ikään kuin munasivat asian omalla käyttäytymisellään silloin, kun alettiin avustajia palkata. Suunnilleen isää, poikaa, jos nyt kuitenkin pyhää henkeä ei palkattu, mutta muita sukulaisia kyllä. Tässä mielessä varmasti kansalaisten näkökulma edelleen kärjistyi eduskunnan suuntaan.

Eräs tärkeä asia on myös, että tällaista avustajaa ei pidä todellakaan hankkia jonkinlaiseksi suodattimeksi ihmisten ja edustajan välille, vaan nimenomaan kansanedustajan työn kehittämiseksi, johon liittyy tietysti hyvin tärkeänä se, että kansanedustaja itse on yhteydessä ja tekemisissä ihmisten kanssa.

Pisteiden keräämiseen, kun tälläkin hetkellä joku puhui pistepörssistä, totean, että puhujapistepörssin kolme ensimmäistä on paikalla, mutta kai se, että ollaan pistepörssissä, johtuu nimenomaan siitä, että ollaan paikalla. Täysistuntohan tämä on ja tavallaan koskee kahtasataa kansanedustajaa. En tiedä, mistä johtuu, että jotkut ovat täällä, mutta ehkä se on kuitenkin sitä ed. Lahtelan mainitsemaa aktiivisuutta ja ahkeruutta. Sitä ei kai pitäisi rajata.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Totean liittyen kansanedustajien avustajiin, että useimmissa maissa maailmassa kansanedustajilla on ollut erityisavustajat jo pidemmän aikaa. Tietysti on selvää, että jokainen kansanedustaja toimii omalla tavallaan, ja jokaisen toimintaa arvostan. Me jokainen toimimme niin kuin parhaaksi olemme nähneet, koska tietynlaista koulutusta ei kuitenkaan kansanedustajille vielä tällä hetkellä ole.

Toteaisin kuitenkin, että kansliatoimikunta on tehnyt muutamia säännöksiä liittyen avustajien ikärajaan, niin kuin varmaan olette huomanneet. Siinä ei tule varmaan tulevaisuudessa ongelmia, että palkattaisiin alaikäisiä, vaan vuoden alussa tulee olemaan normaali 18 vuoden ikä ja eläkeikä on sitten ylin ikäraja. Toivoisin kuitenkin, että me voisimme löytää avustajien asiassa yhteisen linjan, että tällä tavalla voisimme työllistää. Tässähän on kysymys myös työllistämisestä ja veromarkkojakin saa-

daan avustajien kautta. Pitää katsoa asioita vähän laajemmin.

Mitä tulee lakialoitteisiin ja kirjallisiin kysymyksiin, niin tämä on ihan hyvä keskustelu. Kansliatoimikunnan jäsenenä otan nämä edustajien esille ottamat asiat huomioon, samoin kuin myös puhemies, joka kuuluu kansliatoimikuntaan. Voimme käsitellä näitä asioita sitten seuraavassa tai sitä seuraavassa kansliatoimikunnan kokouksessa.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Vielä kirjallisista kysymyksistä, joita tulee minulta paljon. 80 prosenttia niistä lähtee vastauksina niille ihmisille, jotka ovat maakunnasta ottaneet asian johdosta yhteyttä ja pyytäneet selvitystä. Yksi tapa on se, että tällaista asiaa kysytään. Sitten tietysti on aina joitakin, joissa puhutaan mustan pörssin kauppiaiden patsashankkeista ja liian lyhyistä minihameista eduskunnassa, mutta kyllä ne ovat häviävän pieni osa, ja huumorikin on joskus paikallaan.

Niin kuin sanottu, minä en muuta millään tavalla toimintatapojani. Minulla on vain tämä eduskunta ja tämä työ täällä. Minä teen tätä työtä ja sillä siisti, aamusta iltaan, jokaisen istunnon, 11 vuotta. Siinä puhuu aina paljon, kun kuuntelee toisten älykkäitä puheenvuoroja ja myös tekee eduskuntakyselyjä, ja sitten täytyy lailla nämä asiat estää. Minä en oikein tiedä, kenen asialla te olette, ed. Tykkyläinen. Te ette tätä omasta aloitteestanne ottanut esiin, vaan te olette jonkun puhutorvena täällä tällä hetkellä. En halua loukata teitä, mutta on mukava, että olen saanut kuunnella teitä.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Haluamatta pitkittää paljon tätä avustajakeskustelua, muutama sana kuitenkin. Mielestäni on erinomainen asia, että avustajajärjestelmä saatiin aikaan. Sen sijaan kaukana erinomaisuudesta oli ensimmäinen päätös avustajien palkkaamisesta. Käytettäväksi silloin määriteltiin 2 500 markkaa eikä ollut tietoa, kuka on varsinainen työnantaja, kuka maksaa palkan, eikä ollut ilmeisesti myöskään mietitty, minkä kokoiset työnantajamaksut tästä oli suoritettava. Todellakaan siihen ei paljon bruttopalkaksi jäänyt. Nyt siihen tuli vähän korjausta ja asia parani ja toivottavasti jatkossa paranee edelleen.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta ed. Aittoniemelle, että itselläni on ollut avustaja jo neljä

vuotta yhteensä, tosin osa-aikainen. Eli tämä ei ole kyllä kenenkään muun aloite eikä kenenkään muun sanoma, vaan tämä on ihan henkilökohdainen kokemus, minkä perusteella tästä avustaja-asiasta puhun. Se on minun työtapani ja olen katsonut, että se on hyvä työtapana. On ihan hyvä, että muutkin, jotka tarvitsevat, voivat saada samanlaisen avun.

Ed. Tiensuu: Rouva puhemies! Ed. Tykkyläinen mielestäni ihan oikein puolustaa asiallista avustajajärjestelmää, joka pohjautuu myös avustajien pätevytyteen ja josta puuttuvat sellaiset sukulaissuhteet, joista saatiin huonoja kokemuksia.

Mutta, arvoisa puhemies, haluaisin siihen ed. Tykkyläisen puheenvuoron osaan vielä hiukan puuttua, kun hän painotti kansliatoimikuntaa. Mielestäni kansliatoimikunnan toiminta tuli hiukan kyseenalaiseen valoon siinä tilanteessa, kun yhtäkkiä yllättäen tuli eduskunnan lisärakennuksen rakentaminen julkisuuteen ilman, että siitä oikeastaan juuri kukaan muu tiesi, kuin että asiasta oli niin sanotusti keskusteltu kansliatoimikunnassa. Kyllä tuon tyyppiset hankkeet, jotka kuuluvat myös sarjaan eduskunnan profiili, miltä tämä talo ja sen toiminta näyttävät ulospäin, vaativat ehkä myös kansliatoimikunnalta enemmän avoimuutta niin, että se ei olisi todella toimikunta kanslian vihreän veran ja paksun samettisen verhon takana, josta ei paljon muuta kuulu kuin tällaisen suuren päätöksen yhteydessä, kun asia ikään kuin pujahtaa julkisuuteen.

Ed. Ihmäki: Arvoisa puhemies! On merkittävää aina tämä kansanedustajien tehtävien aliarviointi, joka tapahtuu kansanedustajien itsensä taholta. Ei tarvitse olla kaksinen julkisen vallan virkamies, kun on valtion palkkaama sihteeriksi, eikä tarvitse olla kaksinen valtion virkamies, kun on isompi työhuone kuin 9 neliometriä. Täällä eduskunnassakin on varmasti kaikilla virkamiehillä, onneksi, suuremmat työhuoneet kuin kansanedustajilla.

Olen kyllä siitä tässä keskustelussa onnellinen, että populismi ei ole niin paljon voittanut, että täällä olisi haukuttu nyt liian korkeita palkkoja. Tämä on tärkeää työtä ja tätä voi kansanedustaja itsekin arvostaa.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Ed. Tiusunen puheenvuoron johdosta liittyen lisärakennuskysymykseen toteaisin, että aikanaan kun tämä Eduskuntatalo on rakennettu, ne ovat

olleet todella rohkeita ihmisiä, jotka ovat uskaltaneet rakentaa näin suuren talon. Tällä talolla on pärjätty tähän saakka. Ottaen huomioon kansainväliset asiat ja myös sen, että meille tulee sihteereitä, erikoisavustajia, me tulemme tarvitsemaan lisätiloja, emme itsellemme suinkaan vaan tuleville kansanedustajille, koska maan johtaminen jatkuu, kun me jätämme tämän maan johtamisen. Emme me itsellemme näitä tee.

Mitä tulee siihen, miten lisärakennusasiaa hoidettiin, niin ehkä siinä oli hieman tietynlaista tiedon katkoa. Tämä on otettu huomioon nyt ja sen johdosta eduskuntaryhmien puheenjohtajat ovat olleet kiinteässä neuvottelussa kansliatoimikunnan ja myös puhemiesten kanssa. Tämä asia on nyt korjattu ja asioita viedään maltillisesti eteenpäin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

7) Lakialoite laiksi peruskoululain 102 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 47/1997 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Lakialoite koskee yksityisten kansakoulujen Haukkalan ja Reumasäätiön opettajien eläkeoikeuden turvaamista. On erittäin epäoikeudenmukaista asettaa samaa työtä tekevät erityisopettajat eläkeään suhteen eriarvoiseen asemaan, joka perustuu siihen, mikä hallintomuoto koululla on ollut ja missä eläkelaitoksissa opettajat ovat olleet vakuutettuina. Ongelma on syntynyt myös siitä, että kyseisissä sairaalakouluissa opettajat ovat olleet vakuutettuina työntekijäin eläkelain eikä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain mukaan, eivätkä näin ollen voi laskea hyväkseen esimerkiksi työskentelyaikaa Haukkalassa peruskoulun erityisluokan opettajan 55 vuoden eläkeikään vaadittavaan 15/30 vuoden eläke aikaan.

Peruskoulusäännöksissä todetaan, että peruskoulun erityisluokan opettajilla on tietyn edellytyksin oikeus vanhuuseläkkeeseen. Näitä edellytyksiä ovat, että opettaja on toiminut 15 vuotta entistä apu- tai tarkkailuluokkaa vastaavan luokan opettajana ja että hänellä on valtion eläkkeeseen luettava eläkeikä vähintään 30 vuotta. Kun kriteerit ovat 15/30 vuotta, opettaja, joka epäonnekseen on ollut eläkevakuutettuna väärän eläkejärjestelmän piirissä eikä takautuvia siirtymäsäännöksiä ole tehty, pääsee eläkkeelle vasta, kun edellä mainittu 15/30 vuoden aika täytyy, kuitenkin viimeistään 60 vuoden ikäisenä. Mutta, jos esimerkiksi Haukkalan palvelusaikaa ei lueta eläkekertymään hyväksyttäväksi ajaksi, niin kuin eräällä opettajalla tilanne on, hän pääsee eläkkeelle vasta yli 70-vuotiaana, jolloin eläkekertymä on kaiken kaikkiaan koossa.

Lakimuutoksella ei ole valtiontalouden kannalta vaikutuksia ja asia koskee ainoastaan kourallista opettajia. Mielestäni opetusministeriöllä asiaa käsitellessään ei ole ollut hyvää tahtoa hoitaa asiaa. Tulee vain mieleen, onko opetusministeriössä sellainen tilanne, että ei ole lainsäädäntötaitoa tämän tyyppiseen asiaan. Esimerkiksi OAJ on useaan kertaan tehnyt esityksiä ja toimenpitepyyntöjä opetusministeriöön. Ed. Vartiainen on tehnyt kirjallisen kysymyksen. Asia on ollut esillä myös suullisella kyselytunnilla ja on käyty lukuisia keskusteluja opetusministeriössä ja opetusministerin kanssa. Asia on saanut paljon suuremmat mittasuhteet, mitä se itsessään on, ja kun on olemassa todellinen epäkohta, jota kukaan tuskin pystyy kiistämään, olisi kyllä odottanut, että opetusministeri Olli-Pekka Heinonen ratkaise asian joko asetuksella tai ministeriön päätöksellä.

Minulla on mukana yksi Haukkalan opettajan kirje, jossa hän tuo esille konkreettisen tilanteen, mikä hänellä on tämän eläkeasian yhteydessä:

”Tarkkailuluokan opettaja eläkkeelle yli 70-vuotiaana — opetusministeriönkin hyväksymä tietoinen päätös.

Toimiessani Haukkalan lastenpsykiatrisen hoitolaitoksen erityiskoulussa tarkkailuluokan opettajana vuosina 1970—1985, 15 vuotta, koulu oli yksityisen kannatusyhdistyksen ylläpitämä peruskoulua vastaava koulu. Koulun ylläpitäjä on huolehtinut opettajien eläke-etuuksista maksamalla TEL-maksua 55 vuoden eläkeikään oikeuttavaksi, kuten vastaavissa kunnan tarkkailuopettajien viroissa. Tämä lisäedulla varustettu TEL-maksu on maksettu Ilmariselle.

Nämä virkaehdot on jokaiselle virkaan tulleelle erityisluokan opettajalle erityisesti painettu ja selvennetty.

Haukkalan erityiskoulu kunnallistettiin 1.8.1985, jolloin se liittyi VEL-eläkejärjestelmään. TEL-eläke on muuttunut vapaakirjaksi ja vasta 65-vuotiaana ulosmitattavaksi. Vuonna 1985 muutin perhesyistä Turkuun ja jatkoin tarkkailuluokan opettajana työtäni, jossa edelleen olen. Nyt saavuttaessani ammatillisen eläkeiän en olekaan voinut laskea Haukkalan palvelusta, 15 vuotta, eläkeajaksi. Suurimmalla osalla kunnallistetuista kouluista on ollut aikaisemmin oikeus KVTELin mukaiseen eläkkeeseen, ja kunnan palvelukseen siirretyt opettajat ovat saaneet lukea aikaisemman palveluksensa valtion eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi, vaikka TELin piiriin kuuluvat Haukkalan peruskoulua vastaava erityiskoulu sekä Reumasäätiön yksityinen erityiskoulu on siirtymäsäädösten yhteydessä tietoisesti jätetty tämän oikeuden ulkopuolelle.

Käytännössä tämä merkitsee kohdallani seuraavaa. Kun ensi vuonna olen toiminut vaadittavasti 30 vuotta opettajana, josta vähintään 15 vuotta erityisluokan opettajana, sekä jo aikaisemmin saavuttanut vaadittavan eläkeiän, en kuitenkaan pääse eläkkeelle, koska 15 vuotta Haukkalassa ei lasketa tähän aikaan kuuluvaksi. Eli joudunkin toimimaan 15 vuotta lisää tarkkailuluokan opettajan työssä. 15 vuoden kuluttua olen yli 70-vuotias eli en pääse koskaan mielestäni hyvin ansaitsemalleni erityisluokan opettajan eläkkeelle, en edes yli 40 palveluvuoden jälkeen. 60-vuotiaana eläkekertymäni on noin 35 prosenttia, koska vaaditut ehdot eivät täyty. Kun kyse on yhdestä raskaimmasta opetusalaista ja asia koskee vain pientä ihmisryhmää, on epäinhimillistä ja täysin epäoikeudenmukaista ettei tätä asiaa hoideta kuntoon.”

Tämä oli suora lainaus opettajan kirjeestä.

Ed. Vartiainen: Arvoisa puhemies! Kyse on todellakin hyvin pienestä ihmismäärästä, noin 10—12 henkilöstä. Kyseiset virat aikoinaan esimerkiksi Haukkalan kouluun on perustettu valtioneuvoston antamin ohjein ja samalaisin palkkauseduin kuin kuntapuolella. Esimerkiksi Keski-Suomen lääninhallitus ei olisi voinut edes antaa määräyskirjaa erityisluokanopettajille, mikäli niissä kirjoissa ei olisi mainittu myös näistä eläke-eduista. Siksi tämä ongelma tuntuu kovin ihmeelliseltä. Eläkevakuutuskirja osoittaa 55 vuoden eläkeiän ja työnantaja

on täyttänyt kaikki siihen liittyvät velvoitteet. Nyt meille sanotaan, kun kyselemme asiaa, että on tietoisesti haluttu jättää nämä ihmiset ulkopuolelle.

Kun olen tänään pohtinut tätä tietoisuutta, olen oikeastaan tullut siihen tulokseen, että olisi pitänyt noudattaa nimenomaan 1.7.1972 tullutta Haukkalan koulun henkilökuntaa koskevaa eläkejärjestelyisävuoktuskirjaa ja se jo toteuttaa heidän kohdallaan. Esitänkin, että nyt myös sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosaston tulee selvittää vakuutuslirjan velvoittavuus. Saat-
taa olla, että sieltä löytyy ratkaisu ihan yksinkertaisesti tähän pahaan ongelmaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä aloite on hyvin perusteltu. Vaikka siinä esitetäänkin takautuvaa muutosta lainsäädäntöön, niin minusta tällaisessa poikkeuksellisessa tilanteessa tämä on kyllä perusteltua, koska kyseessä on todella hyvin pieni ryhmä opettajia eikä ole kysymys suuruista kustannuksista. Heidän kohdallaan on varmasti tilanne niin, että he kokevat kohtelunsa hyvin epäoikeudenmukaisena, koska aivan samaa työtä tekevät erityisopettajat, jotka ovat toimineet täysin kunnallisissa laitoksissa tai kuntayhtymien oppilaitoksissa, pääsevät paljon nuorempana eläkkeelle. Tämä tilanne Haukkalan ja Reumasäätiön koulujen opettajille tullut yllätyksenä.

Lainmuutokset, joista ongelmatilanne johtuu, on tehty 12 vuotta sitten. Todellakin ihmetyttää, mikä on ollut se logiikka, että yksityisten koulujen opettajat on jätetty kunnallistamistilanteessa alemman eläkeiän määrääntymisen ulkopuolelle. Onko sitten kyse siitä, että eduskunnassakaan ei loppujen lopuksi ole asiaa aivan loppuun asti harkittu ja sitä, mihin tämä tilanne tulee johtamaan?

Toivon, että sivistysvaliokunta suhtautuisi aloitteeseen myönteisesti ja vähintään pyytäisi opetusministeriöltä selvitystä asiasta ja sitä kautta vauhdittaisi asiassa tehtäviä ratkaisuja. Kun opetusministeriöstä on tätä aloitetta kommentoitu, niin on todettu, että viime aikoina tehtyihin eläkeratkaisuihin ei sovellu se, että jonkun ryhmän eläkeikää alennettaisiin. Mielestäni näiden kahden koulun opettajien kysymystä ei voi arvioida nykypäivän näkökulmasta, koska kyse-

hän on vanhan, 12 vuotta sitten tehdyn virheratkaisun korjaamisesta.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ed. Marjaana Koskisen aloite on hyvin perusteltu, niin kuin on edellisissä puheenvuoroissakin todettu. Tuntuu siltä, että tässä on ehkä tiedostamaton teko, tai jos tämä on tietoinen teko, niin tuntuu aika pahalta, jos jätetään ihmiset putoamaan väliin, niin kuin tässä tapahtui. Siinä mielessä tuntuu omituiselta se, että vaikka näillä opettajilla on työhistoriaa riittävästi, sitä ei voida huomioida. Muissa eläkejärjestelmissä kyllä katsotaan koko systeemi, ja jos on maksettua ja tehtyä työtä, niin se otetaan mukaan eläkettä laskettaessa. Mikä tästä tekee tällaisen ongelman, emme tiedä. Voi olla, että ed. Vartiainen mainitsema eläkekirja, mikä on olemassa, voi ratkaista ongelman hyvin helposti. Mutta kuitenkin näen, että valiokunnassa tämä pitäisi ottaa erityiskohteluun ja katsoa ja oikaista. Rahallisestihan tämä ei ole oikein mikään kysymys. Jos on kymmenestä hengestä kyse, niin ei se rahaa pyydä, ja vaikka olisi isompikin määrä, jos on oikeudenmukaisuudesta kysymys, niin se pitää hoitaa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. M. Koskisen aloitteeseen viitaten ihmettelen minäkin, että samaa työtä tekevät opettajat on voitu asettaa eriarvoiseen asemaan, kuten lakialoitteessa todetaan. Kun tämä koskee vain muutamaa opettajaa, on heidän asiansa hoitaminen mahdollista, jos hyvää tahtoa on.

Ed. Koskinen koki läheiseksi Haukkalan opettajien aseman. Itse olen saanut yhteyksiä Reumasäätiön sairaalan opettajilta ja toivon, että kysymys saisi asiallisen kohtelun. Ilmoitan siten tukevani kyseessä olevaa lakialoitetta yhtyen eri puheenvuoroissa esitettyihin näkemyksiin.

Ed. P e l t o m o : Arvoisa puhemies! Tänään aikaisemmin keskusteltiin siitä, kuinka tarpeellisia kirjalliset kysymykset ovat. Juuri tämän asian kohdalla on tehty useitakin kirjallisia kysymyksiä eivätkä ne ole johtaneet tulokseen. Nyt ed. M. Koskinen on sitten tehnyt tästä lakialoitteen. Olen aivan samaa mieltä kuin edellä olleet puhujat siitä, että tuntuu todella ihmeelliseltä, että vaikka on vain muutamasta henkilöstä kysymys, ehkä kymmenkunta henkilöä, niin asiaa joudutaan jopa lakialoitteella hoitamaan. Toivon todella, että kun asian käsittely on jätetty kesken kirjallisten kysymysten johdosta, niin nyt lakialoitteen pohjalta asia hoidetaan kuntoon.

Ed. Vartiainen: Arvoisa puhemies! To-dellakin heidän palkkansa pohjalta lisäeläkeva-kuutus on maksettu, joten rahat ovat olemassa, mistään ei tarvitse hankkia lisää rahoja. Heidän työllään ansaitsema heille kuuluva eläkepalkka on jo olemassa. Täytyy vain saada ylipäättään vakuutus laukeamaan. Ihmeelliseltä tuntuu, että tällainen epäselvyys ylipäättään voi jostakin joh-tua.

Minusta tuntuu siltä kuin eläkejärjestelmiä ei kukaan sovittaisi yhteen oikein ihmistä ajatellen, juuri eläkkeen saajaa ajatellen, vaan voi tapahtua vastakkaisia tilanteita, vaikka oikeudet lain edes-sä ja rahojenkin puolelta olisivat olemassa.

Ed. Tiusaanen: Arvoisa puhemies! Ed. M. Koskisen hyvin tärkeä ja hyvin uskottava laki-aloite on nyt eduskunnan käsissä. Tänään kes-kusteltiin ihan vastikään eduskunnan uskotta-vuudesta. Nyt tämä esitys menee sivistysvalio-kunnalle, ja on eduskunnan käsissä, miten uskot-tavaa käsittely on. Järkevän, perustellun, kaikin puolin tärkeän lakialoitteen eteneminen on edus-kunnan käsissä, ja uskoisin, että meidän kaikkien etu on, että se johtaa myös tulokseen.

Ed. M. Koskinen: Arvoisa herra puhe-mies! Tosiaan tämä aloite on tullut näin pitkälle, kun ministeriön taholta ei ole ymmärrystä riittä-nyt asian hoitamiseen. Näitä ihmisiä, joita asia koskee, on monta vuotta pidetty epävarmuudes-sa. On ihan mukava kuulla näitä kantaa ottavia ja tukevia puheenvuoroja. Pitää nyt vain toivoa, että asia etenisi positiivisesti, ettei näitten ihmis-ten tarvitse enää monta vuotta odottaa ja olla epävarmassa tilanteessa. On aika katastrofaali-nen tilanne, jos yli 70-vuotias henkilö olisi erityis-luokanopettaja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

8) Lakialoite laiksi työntekijäin eläkelain muutta-misesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 54/1997 vp (Seppo Kanerva /kok ym.)

E ns i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäi-siin sosiaali- ja terveystalioikuntaan.

Keskustelu:

Ed. S. Kanerva: Arvoisa puhemies! Jo 6 000 markan eläkkeen saava eläkeläinen mak-saa korkeampaa veroa kuin vastaavan palkan saaja. Pienemmän palkan saaja saavuttaa no-peasti eläkeläisen, kun hänen palkkansa nousee keskimäärin 3,5 prosenttia. Niin sanotun taite-tun indeksin saajat, siis yli 65-vuotiaat, ovat tosi helposti ohitettavia, sillä heidän tulokehityksen-sä on negatiivinen. Jo 1 prosentin inflaatio murs-kaa heidän tulokehityksensä nolille. Sairausva-kuutusmaksu ja kansaneläkkeen perusosan leik-kaus vievät tulokehityksen miinusmerkkiseksi muuten elpyvässä Suomessa. Äänestäjiksi meille nuoremmille tämä kurjistuva yli 65-vuotiaiden veteraanien ikäluokka kyllä kelpaa.

Mikä on sitten tämä taitettu indeksi? Suoma-laisista eläkkeistä vain noin 10 prosenttia on yk-sistään palkkaperusteisia. Niihin pitäisikin sovel-taa palkkaindeksiä. Saman verran, siis noin 10 prosenttia, on puhtaasti sosiaalieläkkeitä. Niihin puolestaan pitäisi soveltaa elinkustannusindek-siä. Loput 80 prosenttia eläkkeistä ovat sekape-rusteisia. Ne sisältävät sekä palkka- että sosiaali-eläkkeitä.

Elinkustannusindeksi on tällä hetkellä tosi huono. Se on 0,6 prosenttia. Olikin oikein ja kohtuullista, että eläkkeet muodostuvat puolik-si palkkaindeksin ja puoliksi elinkustannusin-deksin perusteella. Kyllähän siinäkin järjestel-mässä työntekijöiden ja eläkeläisten tuloerot kasvoivat lähes 2 prosentin vuosivauhtia, jota lisäsi eläkeläisten raskaampi verotus, mutta la-masyyllä valtiovalle uskolliset eläkeläiset py-syivät vai.

Kun sitten joku keksi laillisuuden rajoja hipo-van menetelmän vanhempien, heikkokuntoisim-pien ja vastustuskyvyttömimpien, yli 65-vuotiai-den eläkeläisten verottamiseksi julistamalla hei-dät syöpöiksi ja elinkustannuslaskuperusteisten hyödykkeiden suurkuluttajiksi määräämällä hei-dän indeksinsä pääosaksi 80 prosenttia heikkoa elinkustannusindeksiä, jota täydennettiin vain 20 prosentilla hyvää palkkaindeksiä, oli monen nuoremman eläkeläisen mitta täysi. Veljiä ja sisaria ei jätetä.

Meidän vallassamme on, hyvät kansanedusta-jat, se, kunnioitamme me vanhempiemme tai isovanhempiemme työtä niin paljon, että suome-heille oikeudenmukaisen kohtelun.

Mikä sitten on tämä 65 vuotta täyttäneiden ikäluokka, joka nyt taitetulla indeksillä on saa-tettu toisen luokan kansalaisiksi? Arvoisan puhe-

miehen luvalla peilaan muutamain sanoin heidän merkitystään maaillemme.

Stalinin ultimatumien johdosta ajautuimme talvisotaan vuonna 39. Siinä eivät mitkään neuvottelut olisi auttaneet, sen on myöhempi historia osoittanut. Viiden vuoden ajan olivat silloiset aikuiset ja aikuistumisiässä olevat nuorukaiset henkensä uhalla hankkimassa tulevaisuutta meille ja elintilaa maaillemme. Myös silloiset nuoret naiset ja tytöt avustivat miehiä rintamalla ja niiden takana. Monet nuoret, alaikäisetkin, karkasivat rintamille isänmaan asialle. Osa heistäkin jäi sille tielle, osa palautettiin koteihin.

Talin — Ihantalan taisteluissa Karjalan Kanaksella, maailman verisimmissä taisteluissa, kaatui molemmin puolin muutamassa päivässä yli 22 000 miestä. Suomi löi vihollisen ja aiheutti heille talvisodassa yli 400 000 miehen tappiot ja jatkosodassa 800 000 miehen tappiot kaatuneina ja haavoittuneina. Vihollinen ei tullut talvisodan alettua Suomeen itsenäisyyspäiväksi Helsinkiin. Se ei tullut Suomeen koskaan. Vaikka Manner-Euroopan muut pääkaupungit vallattiin ja sotivat valtiot miehittiin, olivat ainoat venäläiset Helsingissä täällä olevia sotavankeja.

Sanotaan, että Suomi pelastui, koska vihollisen tarvitsi kiireesti joukkojaan Karjalasta Berliiniin. Kysyn kuitenkin teiltä, miten sellaisia joukkoja, jotka makasivat suullaan veressä Karjalan metsissä, olisi viety Berliiniin.

Arvoisa puhemies! Tämä on totisinta totta. Sen on pari viikkoa sitten lausunut Oulussa itse varapuhemies Mikko Pesälä, ja Mikko Pesälähän puhuu aina totta.

Sodan jälkeen palattiin ankaraan rauhaan. Nämä yli 65-vuotiaat ovat juuri ne yli puoli miljoonaa suomalaista eläkeläistä, joista 200 000 henkeä on elossa olevia sotaveteraaneja ja loput heidät puolisoitaan ja sotilaspoikia, pikkulottia sekä niitä miehiä ja naisia, jotka pitivät pyörät pyörimässä sodan aikana ja jotka alkoivat jälleenrakentaa sodan raunioittamaa maamme. Antakaamme heille se kunnioitus, mikä heille kuuluu sekä ne oikeudet, jotka he itse ovat itselleen ja meille nuoremmille hankkineet.

Lopuksi toteaisin, että tämä ei ole kustannuskysymys. Tämä asia ei mitenkään heilauta tulevia budjettineuvotteluja. Valtion vastuut eläkeistä ovat 20 prosenttia, jonka progressiivinen verotus hoitaa. Loppuvastuu on erilaisilla eläkekassoilla ja vakuutusyhtiöillä. Niiden kassojen varat ovat lähes 200 miljardia, siis maamme vuosibudjetin verran, ja ne lisääntyvät vuosittain 10 miljardin vuosivauhdilla. Sielläkään ei syntyisi

vajetta, vaan mitätön 300 miljoonan, siis 3 prosentin, tulojen pienennys.

Eläkeläiset ovat jo osallistuneet lamatalkoihin. Eläkepomme on jo purettu ja eläkeläisiltä on pakkolunastettu lähes laittomasti vuodesta 1992 alkaen erilaisina indeksien leikkauksina, pidätyksinä yli 6 miljardia markkaa Eläketurvakeskuksen laskelmien mukaan. Nekin voisi elvytysmielessä panna maksuun samalla, kun yrityselämän varauksia puretaan. Tähän miljardiluokan eläkeläissortoon verrattuna meneillään oleva lakiesitys taitetun indeksin poistamiseksi on vain mitätön, kustannukseton hyvän eleen ilmaisu veteraani-ikäluokalle itsenäisyyden 80-vuotisjuhlavuotena.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa puhemies! Kuulostaa aika metkalta itse asiassa tuo ed. S. Kanervan puhe, kun hän sanoi, että joku keksi tämän indeksin. Voin paljastaa ed. Kanervalle, että kyllä se oli ihan hallituksen esitys ja kyllä sitä hallituspuolueet, myös ed. Kanervan edustajatoverit, kannattivat. Kun katsoo ed. Kanervan lakiesityksen allekirjoittajajoukkoa, niin siinä on, yllätys yllätys, juuri sosiaalivaliokunnastakin niitten henkilöitten nimiä, jotka vähän aikaisemmin olivat kannattamassa, kun keskusta esitti, että ei tule sisällyttää lakiin tätä kahden erilaisen indeksin järjestelmää. Mutta harvoin kos sitä politiikassa mieli muuttuu, mutta ei useinkaan näin nopeasti.

Olimme jo silloin sitä mieltä valiokunnassa, että tämä aiheuttaa perusteetonta eriarvoisuutta alle 65-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden välillä. Ilahduttavaa tietysti on, että nyt monet hallituspuolueiden edustajat ovat tulleet keskustan linjalle tässä asiassa. Nythän on asian laita niin, että kun taitettu indeksi muuttuu tai sitä on alettu soveltaa, niin kuten ed. Kanervakin totesi, 65 vuotta täyttäneiden työeläkeindeksi kehittyi heikommin kuin alle 65-vuotiaiden. Pelkkää kansaneläkettä saavilla sovelletaan kansaneläkeindeksiä, joka myöskin lähes poikkeuksetta kehittyy työeläkeindeksiä heikommin.

Keskustan tavoitteena on ollut yksi yhtenäisen eläkeindeksi. Se voidaan määritellä niin, että kasvavat eläkepaineet huomioidaan, mutta samalla niin, että eri-ikäisiä eläkeläisiä ei eriarvoisteta.

Ed. Kanervakin viittasi kansaneläkkeen pohjaosan poistamiseen. Sehän oli aivan kova kysymys, ja siinäkin olen todella iloinen, jos nyt hallituspuolueiden edustajat tulevat keskustan linjalle, tosin liian myöhään, koska tämä ikävä asia on

jo tapahtunut. Kaikkien kansalaisten oikeus edes pieneen kansaneläkkeeseen, pohjaosaan, on ollut meillä keskeinen kansanvakuutuksen periaate, ja se on motivoinut kaikkia osallistumaan sen rahoitukseen. Kun tämä pohjaosa tehtiin työeläkevähenteiseksi vuoden 1996 alusta, se mursi historiallisen kansanvakuutusperiaatteen. Erityisesti hän se koski niitä eläkeläisiä, jotka saavat 4 000—5 000 markan työeläkkeitä, mutta se ei vaikuta mitään todella suurten eläkkeiden tasoon. Mutta tähän ei ole mitään uutta tämän hallituksen linjaan, näinhän on tapahtunut kautta Lipposen hallituksen ajan eli pienituloisia on rökitetty mutta suuremmat ovat päässeet kuin koirra veräjästä. Ei voida varmasti pitää suurituloisina 4 000:n ja 5 000 markan eläkettä saavaa eläkeläistä, ja he ovat olleet tässä menettäjiä. Tietysti varmasti monet eläkeläiset ovat ottaneet teihinkin, arvoisat kansanedustajat, yhteyttä, että vaikka kansaneläkevakuutus on maksettu, niin koskaan ei tule kansaneläkettä saamaan.

Se, mikä on myös puhuttanut, on ylimääräinen sairausvakuutusmaksu. Sehän jouduttiin ottamaan käyttöön silloin, kun lama oli syvimmillään, valtiontalouden ja sosiaaliturvan rahoittamiseksi. Silloin lisättiin kaikissa väestöryhmissä veroja ja veronluonteisia maksuja, ja myös eläkeläisten kohdalla näin kävi. Tämä on ollut hyvin valitettavaa, ja siitä on tullut varmasti hyvin paljon palautetta.

Ed. Kanervan aloitteessa, jossa tätä indeksä nyt esitetään, otetaan malliksi kertoimet 0,50 ja 0,50. Keskusta esitti silloin, että palkkatason painokerroin yhtenäisindeksissä olisi 0,35 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,65. Tällä arviointiin täytettävän pitkän tähtäimen säästötavoite samalla tavalla kuin silloisessa hallituksen esityksessä. Ed. Kanervan esittämällä mallilla varmasti tingitään jonkin verran ensi vuosituhaten eläkesäästöistä, ja tähän aloitteen perusteluissaakin tunnustetaan, mutta uskon, että näillä kertomilla 0,50 ja 0,50 tämä asia varmasti voidaan tyylikkäästi hoitaa. Ennen kaikkea olennaista on se, että indeksi ei ole erilainen eri ikäryhmissä.

Ed. Tiisanen: Arvoisa puhemies! Ed. Seppo Kanervan aloite on sinänsä ihan oikea ja hyvä, ja mielestäni kuuluu oikeastaan hallituspuolueen kansanedustajan tehdä ja viedä eteenpäin tätä lakialoitetta, jossa hän on henkilökohtaisesti tehnyt ison työn, josta kiitoksia.

Eläkeläisten asema yleensä vaatii ja ansaitsee muutaman huomion vielä. Eläketuloa 6 850 markkaa kuukaudessa ja sen yli saavat ovat siis

vahvasti suuremman verotuksen kohteena kuin vastaavat työtulot saavat, on 3 prosentin ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, 3 prosenttiyksikköä ylimääräistä ja leikattu indeksi.

Mutta tämän lisäksi ovat viimeaikaiset Kelan tutkimukset aivan selvästi osoittaneet sen, että vanheneva väestö on niin voimakkaasti kohonneiden palvelumaksujen kohteena, että yleensäkin heidän elintasonsa on mitä ilmeisimmin laskenut paljon enemmän kuin nämä indeksitkään pystyvät kertomaan. Nimenomaan terveydenhoito, sairaanhoito, lääkkeiden hinnat, omavastuuosuudet, yleensäkin se, että julkinen terveydenhoito näivettyy, yksityinen laajenee, jolloin kustannukset tietysti siirtyvät ihmisten itsensä kannettaviksi pääosin, nämä kaikki koskettavat luonnollisesti vanhenevaa väestöä, heitä, joilla on sairauksia tai jotka ovat kärsineet useista terveyden ongelmista. Tämä on sellainen iso tosi asia, joka pitäisi nähdä.

Aivan oikein tämä koskee niitä ihmisiä, jotka ovat tätä maata puolustaneet, toisaalta vielä jälleenrakentaneet mutta jotka ovat syntyneet esimerkiksi vuonna 1932 ja sitä ennen. Tähän koskettaa jatkuvasti uusia ikäluokkia, ja ne ovat tällaisen periaatteellisen epäoikeudenmukaisuuden kuin leikatun indeksin kohteena. Ei ole suinkaan kummallista, että tästä asiasta on valitettu.

Myös eläkeläisjärjestöjen yhteistyönä on toimitettu, ja toivoisin ja uskon, koska tämän toivomuksen takana on valtava nimijoukko — kansanedustajista hyvin suuri osa on allekirjoittanut ed. Seppo Kanervan lakialoitteen — että tämä talo pystyisi tätä asiaa viemään eteenpäin. Hyvin vakavasti on tämä asia todettava. Tässä on jälleen tällainen uskottavuuskysymys. Tällä erää pallo on nimenomaan valiokunnalla. Tässä mielessä sopii uskoa, että sekä hallituspuolueet että oppositio löytävät toisensa.

Ed. Peltonen: Herra puhemies! Ensinnäkin varmasti edustajat muistavat sen, että tämä oli yksi osa Puron työryhmän selvitystyön tulosta eli haettiin myös säästöjä eläkemenoihin, jotta pystyttäisiin tulevatkin eläkkeet aikanaan maksamaan. On myös todettava se, että eläkeläiset hyväksyvät omalta osaltaan säästöt mutta he eivät hyväksy tätä epäoikeudenmukaisuutta, koska tässä nimenomaan ihmisiä eritellään iän mukaan. Siinä mielessä minusta ed. S. Kanerva, joka tämän lakialoitteen on tehnyt, on hyvällä asialla, että tämä asia otetaan tällä tavalla keskusteluun ja toivottavasti myös uudelleenharkin-

taan, koska minä ainakin itse näen näin. Mitä olen eläkeläisten keskuudessa ja heidän kanssaan keskustellut tästä asiasta, he ovat halukkaita tulemaan säästötalkoisiin, mutta todellakin tämä epäoikeudenmukaisuus pitäisi oikaista.

Edelleenhan eläkeläisillä on 3 pennin ylimääräinen sairausvakuutusmaksu. Siltä osin todennäköisesti tullaan myös hakemaan ratkaisuja, voidaanko ja missä aikataulussa sitä lähteä purkamaan.

Ed. Tiusanen otti ihan oikein esille korkeat palvelumaksut, jotka myös tällä hetkellä rasittavat erityisesti pienituloisia eläkkeensaajia. Mutta tästä lakialoitteesta näkee, että tässä on laidasta laitaa hallituspuolueista ja oppositiosta allekirjoittajia. Toivon menestystä tälle korjaukselle.

Ed. K a n k a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. S. Kanerva on tehnyt todella tärkeästä asiasta lakialoitteen, jolla voidaan tämä, sanoisinko, häpeällinen epäkohta poistaa, joka merkitsee sitä, että eläkeläiset ovat kahdessa eri ryhmässä iän perusteella jaettuina. Tällainen jako on hyvin ikävä ja kohtelee eläkeläisiä hyvin epäoikeudenmukaisella tavalla. Ei ole sinänsä ihme, että 155 kansanedustajaa on lakialoitteen allekirjoittanut. Ihme on vain se, että pari vuotta sitten tässä salissa hyväksyttiin tällainen laki, jota nyt sitten tällä lakialoitteella pyritään palauttamaan oikeudenmukaiseksi.

Totean vain, että taisipa olla valtiovarainministeri Viinasen viimeisiä tekoja tämä laki ja näytti siltä, että kokoomuksen puoluekokous ei tälle asialle lämmennyt vaan hylkäsi tätä koskevan esityksen, eli ministeri Niinistö ei taida olla kovin lämmin asialle. Mutta siitä huolimatta, että ehkä hän ei ole asiaan paneutunut kovin hyvin, on ilo todeta, että tämä on saanut näin laajan tuen eduskunnassa lakialoitteen muodossa. Toivon todella, että tämä epäkohta tämän aloitteen pohjalta nyt korjataan, tai jos se ei käy hallitukselle, että tämä menee ed. Kanervan lakialoitteen kautta eteenpäin hänen kunniakseen, tehköön sitten hallitus oman lakiesityksen, niin kuin kävi limuviina-asiaassa.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Ed. S. Kanerva ei ilmeisesti ollut silloin eduskunnassa, kun alle ja yli 65-vuotiaat eläkeläiset eriarvoistavasta indeksistä päätettiin. Aika moni hänen aloitteen allekirjoittanut kansanedustaja sitä vastoin oli eduskunnassa hylkäämässä keskustan vastalauseeseen sisältyvää ehdotusta, jolla tämä eriarvois-

uus olisi vältetty. Tietysti voi sanoa, että parempi myöhään kun ei milloinkaan. Jos järki on nyt voittanut, hyvä näin.

Vaikka hallitusryhmät tuolloin eivät keskustan mallia hyväksyneet, toivon, että ed. S. Kanervan aloite saisi paremman kohtelun. Keskustahan oli tuolloin TEL-pakettia käsiteltäessä sitä mieltä, että säästöt, joita TEL-paketilla tavoiteltiin, eivät mitenkään edellyttäneet sitä, että alle ja yli 65-vuotiaat eläkeläiset indeksin osalta eriarvoistetaan, vaan oli mahdollista löytää myös ratkaisu, jolla luodaan yhtenäinen indeksi, jolla saatutetaan myös TEL-järjestelmään tarvittavat odotetut säästöt.

Olen allekirjoittanut ed. Kanervan aloitteen, vaikka siinä onkin se pieni puute, että se todellakin tulisi lisäämään eläkekustannuksia pitämällä tähtäimellä. Toivonkin, että kun valiokunta asiaa pohtii, se voisi vaikka palata keskustan alun perin esittämään malliin, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,35 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,65, koska tällä täytettäisiin myös se pitkän tähtäimen säästötavoite, joka oli tarkoituksena, koska ei ole tietenkään paikallaan sekään, että luodaan uusia paineita työnantajan tai palkansaajan TEL-maksun nostamiseen.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Yhtenä ed. Seppo Kanervan lakialoitteen allekirjoittajana totean, että olisi erittäin tärkeää, että valiokunta ottaisi tämän viipymättä käsittelyyn. Allekirjoittajia tässä on todella runsaasti, kuten on todettu.

Ongelma, joka syntyi hallituksen ajamasta kahden indeksin järjestelmästä, on toki kaikilla tiedossa. Se on syytä eläkeläisten oikeudenmukaisen ja tasa-arvoisen kohtelun aikaansaamiseksi mitä pikimmin poistaa.

Kuten ed. Aula totesi, käsittelyn yhteydessä olisi varmaan paikallaan miettiä, mikä on indeksin rakenne. Olennaista on se, että sovellettava indeksi on yhtenäinen ja päästään siihen, että tällainen epätasa-arvoa synnyttävä indeksijärjestelmä voidaan siirtää historiaan.

Arvoisa puhemies! On todettava, että tätä ongelmaahan ei olisi syntynyt, jos keskustan vastalause tässä asiassa olisi aikoinaan toteutunut. Edelleen voidaan todeta, että myös kansaneläkkeen pohjaosan poistaminen on synnyttänyt ja synnyttää eriarvoisuutta eläkeläisten keskuudessa samoin kuin se perittävä 3 pennin ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, jota keskusta edellytti jo alennettavaksi nyt tältä vuodelta 2 penniin.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Kun täällä tehtiin tämän eduskuntakauden alussa valtiontalouden huonon tilan takia leikkauksia, joiden mukana vietiin muun muassa eläkeläisiltä työeläkevähenteisesti kansaneläkkeen pohjaosa, kehitettiin tämä ns. taitettu indeksi ja säädettiin 3 pennin ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, meille vakuutettiin, että kenenkään eläkeläisen käteenjäävä rahamäärä ei pienene. Hallitus lupasi vielä seurata sitä, ilmeneekö lakien johdosta epäkohtia.

Kun nyt on alkanut kuulua eri tahoilta, että tämä ei pidäkään paikkaansa, on asia tietysti selvitettävä ja siinä mielessä on tämäkin lakialoite tutkittava. Kun hallitus on hoitanut valtiontaloutta nyt hyvin ja kun siitä syystä valtiontaloudessa alkaa näkyä valoa ja liikkumavaraa, on mahdollista liikkua parempaan suuntaan ja korjata epäkohdat.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Haluan kiittää ed. S. Kanervaa tästä suuresta työstä, minkä hän on tehnyt tämän aloitteen laatimiseksi ja nimien keräämiseksi. On varmaan myös miellyttävää ja mielenkiintoista kuulla tätä edustajatovereiden kehtulua, joka täällä on tänä iltana ollut. Mutta hiukan vanhempana valtiopäiväedustajana haluan varoittaa ed. Kanervaa, että saattaa käydä, että monet hänen puolueensa edustajat ja erityisesti muutkin hallituspuolueiden edustajat tosipaikan tullen vetäytyvät rintamavastuusta myös tämän aloitteen suhteen, joten toivon, että pidätte varanne siinä suhteessa ja kurissa ja herran nuhteessa omia edustajatovereitanne.

Onkin ollut mielenkiintoista tämänkin asian osalta todeta, että erityisesti puoluetoverinne ed. Kokkonen on kunnostautunut Helsingin Sanomien palstalla, kun hän on useaan otteeseen vaatinut tämän epäkohdan korjaamista, jonka hän itse on aikaisemmin aiheuttanut. Tällä tavalla tietysti meillä riittää työtä ja epäkohtia, mutta toivottavasti tämä ei ole toistuvaa, koska täällä eduskunnassa varmasti muutakin työtä riittää.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Aikanaan, kun Puron työryhmä tätä taittoindeksiä suunnitteli, niin tämä lienee ollut aika merkittävä säästö siinä mielessä, että tällä haettiin sitä, että tämä ns. eläkepommi ei olisi muodostunut. Kysymys oli siitä, että vuoden 2010 seutuvilla eläkemaksut olisivat nousseet yhteensä maksetuista palkoista sinne lähes 35 prosenttiin ja kun Puron työryhmä etsi säästöjä, millä saadaan hillittyä

pommin kasvu siellä, niin tämä lienee ollut yksi tempu siinä.

Voidaan todeta, että tähän ei vaikuta valtion talouteen höykäsen pölhtämää, vaan tämä on eläkekassojen asia. Sitten meidän pitää tietysti jatkossa etsiä se, millä tavalla kerätään ne puuttuvat markat.

Sinällään olen kannattamassa ed. S. Kanervan tekemää aloitetta, jossa oma nimenikin näkyy takasivulla olevan. Mutta siihen on varauduttava, että meidän pitää sanoa rohkeasti jatkossa se, että okei, työnantajat maksavat vähän enemmän työeläkevakuutusmaksua ja voi olla, että työntekijätkin joutuvat vähän maksamaan enemmän, mutta turvataan kuitenkin tulevaisuudessa eläkkeiden maksaminen. Siihen tämä ei kuitenkaan saa johtaa.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Vaikka eläkeläiset eivät ehkä kovin paljon internetiä luekaan, niin ei voi ottaa sitä riskiä, etteikö lausuisi myös omaa myönteistä näkemystään ja tässä tapauksessa tietysti puhun aika tavalla samalla tavalla kuin ed. Ihmäki. Kun aikanaan kansaneläkkeen pohjaosa tehtiin työeläkevähenteiseksi ja se kompensoitiin tai piti kompensoida eläkeindeksin käyttöönnotolla sekä eräiden maksujen poistamisella, niin silloin jo tiesin, miten tulee yleisestikin käymään erityisesti taitetun indeksin osalta. Eivät nämä kompensatiot vastaa tätä kansaneläkkeen pohjaosan alenemaa. Näin ollen näiden eläkeläisten nettotulot tulevat laskemaan.

Juuri näiden ihmisten kohdalla tämä on tapahtunut. Siitä huolimatta näihin päiviin asti ministeri Mönkäre on ankarasti väittänyt, että näin ei ole tapahtunut. Ei kai hän väitä enää, koska näitä tapauksia on ilmennyt varsin paljon. Mutta tämä ed. S. Kanervan ehdotus, jonka minäkin, niin kuin kaikki muutkin valistuneet ihmiset, olen allekirjoittanut, antaa todennäköisesti kuitenkin oikean suuntauksen. Kun tässä on 155 allekirjoittajaa, niin varmasti tämä ainakin jonkinlaiseen käsittelyyn tulee, sellaiseen, joka sitten antaa pohjaa todella siihen suuntaan, että hallitus antaa esityksen, joka korvaa tämän ehdotuksen kautta nämä eläkeläisille aiheutuneet tappiot.

Ed. I h a m ä k i : Herra puhemies! Haluan puolustaa ed. Kokkosta, kun ed. Manninen puheenvuorossaan sanoi, että tässä nyt korjataan epäkohtia, jotka ed. Kokkonen on aiheuttanut. Ehkäpä tämä oli kuitenkin nyt vähän liikaa sa-

nottu. Vaikka ed. Kokkonen onkin taitava nainen ja kansanedustaja, niin tuskinpa hän nyt tätä asiaa on yksin aiheuttanut.

Ed. M. K o s k i n e n : Herra puhemies! Tämä on erinomaisen ansiokas aloite, jonka ed. S. Karna on tehnyt. Taitettu indeksi on erittäin paljon puhuttanut eläkeläisjärjestöissä ja eläkeläisryhmissä.

Toinen suuri kysymys, mitä nyt tässä yhteydessä ei ole vielä kukaan ole tuonut esille, on pienituloisten eläkeläisten valtion verotuksen kirstyminen 49 000—55 000 markan eläkeläistuloluokassa. Se on yksi suuri virhe, jonka hallitus on tehnyt, emmekä me ole sitä kauheasti täällä salissa noteeranneet. Se on toinen asia, mihin toivoisi jossain vaiheessa puututtavan. Ainakin siinä vaiheessa, kun budjetti käydään läpi.

Tuon vielä sen esille, että eläkeläisten lääkekulut ovat tietysti koko ajan olleet korkeita markkamääriltään. Näihin kuluihin eläkevaroja menee ja siihen pitäisi löytyä myös ratkaisu, samaten sairauskuluihin.

Tietenkin ylipäättänsä se, että eläkeläiset saavat indeksin, vaikka se onkin taitettu indeksi, on harvinaista, koska viime aikoina on tehty säästö-päätöksiä ja missään muussa tukimuodossa indeksejä ei enää ole, ei toimeentulotuessa, peruspäivärahassa eikä missään muussa. Tämä on lievennys tähän loppuun, mutta hyvä aloite tämä kaiken kaikkiaan on.

Ed. M a n n i n e n : Herra puhemies! Ed. Ihmäen puheenvuoron johdosta toteen, että kyllä ed. Kokkonen on täydessä vastuussa. Hän on toiminut, niin kuin sanotaan, kaikki yhden ja yksi kaikkien puolesta. Ei hän voi vetäytyä tästä vastuusta.

Mitä tulee kustannuksiin, niin tässä jatkuvasti annetaan väärää tietoa ja hämätään. Eihän tässä välttämättä tarvitse ollenkaan lisätä kustannuksia. Kyllä Suomen kansa kestää hiukan tiukempiakin aikoja, mutta se edellyttää, että päätökset tehdään oikeudenmukaisesti niin, että kaikkia kohdellaan saman arvoisina ja samanlaisella indeksillä. Ei ole kysymys siitä, onko indeksi 1,5 tai 2 prosenttia vaan oleellista on, että indeksi on kaikille Suomen kansalaisille samanlainen silloin, kun he eläkkeellä ovat.

Ed. I h m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Kokkonen on varmasti vastuussa mutta ei yksin vastuussa. Haluaisin todeta, että silloin kun nämä säästöpäätökset tehtiin, elettiin vaikeampia ai-

koja, ja nyt todella valtiontaloudessa näkyy vähän valoa ja liikkumavaraa. (Ed. Manninen: Ei ollut kyse säästöistä!) — Kyllä oli.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

9) Lakialoite laiksi maaseutuelinkeinolain 8 ja 15 a §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 57/1997 vp (Armas Komi /kesk ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Tässä lakialoitteessa on myös kysymys epätasa-arvon korjaamisesta. Aloittehan koskee maaseutuelinkeinolain 8 ja 15 a §:n muuttamista. Tässä on syntynyt ongelma, jossa c-tukialueella noudatetaan tuloja tilan ulkopuolisten tulojen osalta, kun taas a- ja b-tukialueiden osalta tämä raja on poistettu.

Tästä syystä ed. Armas Komin ym. tekemässä lakialoitteessa esitetään tämän epäkohdan korjaamista. Me kaikki tiedämme, että investoinnit ovat maataloilla hyvin tarpeellisia tulevaisuutta ajatellen. Toisaalta me tiedämme, että tilan ulkopuolisten tulojen hankkiminen on myös välttämätöntä. Useassa tapauksessa tiloilla ei kerta kaikkiaan ole edellytyksiä saada riittäviä tuloja investointeja tai muita vastuuta ja kustannuksia ajatellen ja sen vuoksi olisi välttämätöntä, että myös c-tukialueella olisi edellytykset ansaita yli 135 000 markkaa vuodessa tilan ulkopuolista tuloa viljelijäperheen toimesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

10) Lakialoite laiksi työttömyysturvalain 18 §:n muuttamisesta

Lakialoite 58/1997 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystyövaliokuntaan.

11) Lakialoite laiksi lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta

Lakialoite 62/1997 vp (Marjatta Vehkaoja /sd ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

12) Lakialoite laiksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 65/1997 vp (Toimi Kankaanniemi /skl ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystyövaliokuntaan.

Keskustelu:

E d . K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on lakialoite laiksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta.

Tämä asumiseen perustuva sosiaaliturvalainsäädäntö säädettiin vuonna 93 siinä vaiheessa, kun Suomi oli päättänyt liittyä Euroopan talousalueeseen, Eta-sopimukseen. Silloin oli tilanne se, että jos olisi jatkettu silloin voimassa olevalla lainsäädännöllä, olisi ajauduttu sellaiseen tilanteeseen, että esimerkiksi, jos Suomen kansalainen, vaikkapa suomalainen mies, olisi muuttanut Kreikkaan ja siellä saanut perheen, jossa olisi vaikkapa 10 lasta, niin Suomesta olisi pitänyt maksaa hänelle sinne suomalainen lapsilisä tälle perheelle. Haluttiin estää tämän tyyppinen sosiaaliturvan vuotaminen ja ehdoksi Suomen sosiaaliturvan piirissä pysymiselle säädettiin asumisvelvoite Suomessa. Tämä lainsäädäntö käsittelee kaikki Kansaneläkelaitoksen maksamat etuudet, kuten kansaneläkkeen, perhe-eläkkeen, sairausvakuutuksen, vammaistuen, lapsenhoitotuen, kuntoutuksen, kuntoutusrahan, lapsilisän, äitiysavustuksen ja työttömyysturvan perusturvan, eli keskeiset, tärkeät sosiaaliturvan osat.

Tuo laki säädettiin nopeassa aikataulussa hyvin suurella kiireellä silloin, kun Eta-sopimus oli

tulossa voimaan ja syksyllä 93, niin kuin täällä silloin olleet muistavat, oli valtavan suuri lakiruhka, kun piti saada monet lait ns. Eta-kuntoon. (Ed. Aittoniemi: Hyvä hallitus teki lakeja!) — Hyvä hallitus teki työtä mutta tietysti siinä ruuhkassa kaikki eivät tulleet kunnolla tutkituksi, eivät hallituksessa eivätkä myöskään täällä eduskunnan valiokunnissa, ja niin pääsi tapahtumaan sellaista, mikä on osoittautunut ongelmalliseksi. Yhden tällaisen vakavan epäkohdan korjaamiseksi on tämä lakialoite tehty.

Tämän lain 4 §:ssä määritellään Suomessa asuminen sosiaaliturvan perusteeksi. 5 §:ssä siten tulkitaan niitä, jotka katsotaan Suomessa asuviksi. Siinä todetaan, että Suomessa asuviksi katsotaan tietysti siis normaalisti Suomessa asuvien lisäksi valtion palveluksessa olevat, YK:n ja sen erityisjärjestöjen palveluksessa olevat sekä sellaisten kansainvälisten järjestöjen palveluksessa olevat, joissa Suomi on mukana, ja vielä näiden henkilöiden yksityis palvelijat. Nämä henkilöt perheineen katsotaan automaattisesti Suomessa asuviksi, vaikka olisivat kuinka kauan poissa Suomesta missä päin maailmaa tahansa.

Edelleen 7 §:ssä on säädökset siitä, miten kohdellaan niitä, jotka ovat tilapäisesti lähetettyinä Suomesta muualle maailmaan. Tämän pykälän osalta säädettiin järjestelmä, jonka mukaan näiden henkilöiden pitää hakea Kansaneläkelaitokselta oikeutta saada pysyä Suomessa asuvien piirissä. Järjestelmä näytti ihan hyvältä ja hallituksen esityksen perusteluissa todetaankin, että ratkaisevaa muutosta nykyiseen tilanteeseen ei syntyisi. Toisaalta pääsääntöisesti pykälän sisältö vastaa nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Näistä voi tulkita, että hallituksen ja sitten, kun eduskunta tämän hyväksyi, eduskunnan tarkoitus ei ollut pudottaa sosiaaliturvan piiristä mittavasti suomalaisia. Muistan, kun näitä asioita hieman pohdittiin, ja katsottiin, että sellaisista ikään kuin kulkurimatkoilla maailmalla olevista Suomen kansalaisista, jotka eivät ole kenenkään kirjoissa, mutta ovat poissa kotimaasta, ei kanneta sellaista huolta, että heille sosiaaliturva järjestettäisiin mihin tahansa. Mutta suomalaisten lähettämät työntekijät haluttiin kuitenkin turvata Suomen sosiaaliturvan piirissä pysyviksi.

Ratkaisuvalta annettiin lain mukaan Kansaneläkelaitokselle. Sen jälkeen Kansaneläkelaitos sai myös aika vapaan tulkintaoikeuden tässä suhteessa. Kun Kansaneläkelaitoksen Helsingin paikallistoimiston kansainvälinen yksikkö sitten määritteli nämä ehdot, millä katsotaan Suomes-

sa asuviksi ulkomailla olevat, siellä päädyttiin lisäehtoihin lain antaman tulkinnan lisäksi. Lais- sa sanotaan, että vuosi kotimaasta lähdön jäl- keen katsotaan automaattisesti Suomessa asu- vaksi, mutta sen jälkeen Kansaneläkelaitos edel- lyttää, että neljän ulkomaillaolovuoden jälkeen pitää olla vähintään yksi koko vuosi Suomessa, jotta pysyy Suomen sosiaaliturvan piirissä. Sitten taitaa olla niin, että 12 vuoden ulkomailla olon jälkeen katsotaan poistuneeksi lopullisesti Suo- men sosiaaliturvan piiristä.

Nämä ehdot vedettiin varsin tiukalle Kansan- eläkelaitoksen toimesta. Kaksi vuotta oli aikaa hakea oikeutta pysyä Suomen sosiaaliturvan pii- rissä. Kansaneläkelaitos näitä hakemuksia käsit- teli ja on hylännyt aika ankaralla kädellä nämä hakemukset, joita on erityisesti siis kehitysyhteis- työtä ja lähetystyötä tekevien toimesta sinne toi- mitettu. Edelleen on toimitettu valitukset tarkas- tuslautakuntaan. Saattaa olla, että jo ensimmäi- siä päätöksiä on vakuutus oikeudestakin tullut. Ne ovat olleet myös tuota tiukkaa linjaa, niin että monia perheitä, jotka ovat kehitysyhteistyössä tai lähetystyössä suomalaisten järjestöjen palve- luksessa, Suomen kansalaisia, on hylätty. Tilan- ne on varsin kohtuuton tässä suhteessa ja Kelan tulkinta mielestäni liian tiukka.

Kun keskustelin tästä Kelan johdon kanssa, siellä todettiin, että he eivät voi tulkintaansa muuttaa, ellei lakia muuteta. Kun sosiaali- ja terveysministeriössä tämän jälkeen asiasta kes- kustelin, siellä myönnettiin epäkohta, mutta toimenpiteisiin sen korjaamiseksi ei ole ryhdyt- ty.

Sitten tuli eteen lakialoitteen tekeminen. Ilokseni totean, että lakialoitteessa on kaiken kaikkiaan 169 allekirjoittajaa, joten eduskun- nan tahto tässä mielessä on selkeä ja yksiselit- teinen.

Jos tämä lakialoite hyväksytään, niin kuin toivon, se siirtää, niin kuin pykälään on kirjoi- tettu, suomalaisen kirkon, kansalais- tai lähe- tysjärjestön päätoimisessa palveluksessa kehi- tysyhteistyössä tai lähetystyötehtävissä ulko- mailla olevat samaan ryhmään kuin valtion tai YK-järjestöjen palveluksessa olevat Suomen kansalaiset perheineen. Näin he tulevat tasa- arvoiseen asemaan, mitä Suomen kansalaisten osalta täytyy tietysti edellyttääkin lainsäädän- nön suhteen.

Tämä muutos karkean arvion mukaan mak- saa nyt ja lähitulevaisuudessa ehkä miljoonan vuositasolla Kansaneläkelaitoksen etuusmak- suina. Jos ajatellaan, että Kansaneläkelaitos

maksaa ehkä pyörein luvuin, voi olla kovinkin pyöreä luku, 100 miljardia markkaa erilaisia etuuksia vuodessa, miljoona 100 miljardissa ei kovin suuri summa ole. Rahallisesti ei siis kysy- mys ole valtavan suuresta asiasta maksajan kannalta, mutta näille perheille, lähetystyössä tai kehitysyhteistyössä oleville, tämä on tavat- toman tärkeä asia.

Kun vielä mainitsen, miten tällä hetkellä saat- taan tapahtua, niin voidaan todeta, mistä on vielä kysymys. Saattaa olla, että jossakin Tansaniassa kaukana maaseudulla on vaikkapa joku sairaala tai terveysasema kehitysyhteistyöprojektina toi- mimassa. Siellä saattaa työskennellä kaksi Suo- men kansalaista, toinen YK:n erityisjärjestön palveluksessa, toinen suomalaisen kansalaisjär- jestön. YK-järjestön palveluksessa oleva saa so- siaaliturvan Suomesta ja suomalaisen järjestön palveluksessa oleva, jolla varmasti on pienemmät etuudet ja palkkakin jo, ei saa. Eli tilanne on kohtuuton tässä mielessä.

Esimerkkinä voin kertoa myös, että Thai- maassa on rakennusmestari Toivo Keränen Jy- väskylästä ollut vuodesta 81 lähtien erään kan- salaisjärjestön kehitysyhteistyöprojektissa vas- taamassa rakennuskohteista, lastenkotien ja terveysasemien rakennusprojekteista, jotka siis Suomen valtion osittain tukemina siellä toteute- taan. Hän on vuodesta 81 alkaen sitä työtä teh- nyt, ja nyt tämä järjestelmä edellyttää, että hän- en olisi pitänyt 80-luvulla olla joka neljän vuo- den jälkeen yksi kokonainen vuosi Suomessa. Eli tulkinta on jopa näin taannehtiva tällä het- kellä. Millä muuttaa elämäänsä, joka on eletty 80-luvulla? Näin kohtuuton tilanne tältä osin on.

Työn keskeyttäminen nytkin vuodeksi siellä on vaikeaa. Se häiritsee kovasti työn järkevää toteuttamista. Toisaalta vuodeksi kotimaahan tuleminen aiheuttaa suuria ongelmia. Täällä on työttömyyttä, täällä on toimeentulo-ongelmia, lähettäjät ovat vähävaraisia eivät halua pitää työntekijöitä täällä. Lähetystyössä tekevät ovat kutsumustyössä ja haluavat olla siellä eivätkä kotimaassa. Tällaiseen tilanteeseen on tässä suh- teessa ajaututtu.

Sosiaaliturvasopimukset saattaisivat korjata asian, mutta kehitysmaiden kanssa Suomella ei ole sosiaaliturvasopimuksia, ja toisaalta siellä ei ole myöskään sosiaaliturvaa, josta voisi sopia. Toisaalta siellä pusikossa olevat usein sellaisten sairauksienkin vaarassa, jotka ovat hyvin vaikei- ta, niin että sairauden turva on siellä hyvin tär- keä.

Nykytilanne vaikuttaa myös muun muassa perheiden lasten koulunkäyntimahdollisuuksiin, ja siksi on tärkeää, että se pikaisesti korjataan. Lapsiperheitä pitäisi voida lähettää kehitysyhteistyöhön ja lähetystyötehtäviin, koska lapset ovat hyvin tärkeitä työyhteydessä. Toisaalta, niin kuin eri maissa käydessäni totesin, melkein jokaisen kehitysmaan suurlähetystössä on suomalaisten lähetys- tai kehitysyhteistyöperheiden lapsia, jotka hallitsevat maan kielen ja ovat lähetystöissä arvokasta "omaisuutta" ikään kuin Suomen edustajina näissä maissa. He ovat kasvaneet sellaiseen kansainvälisyyteen, jota ei kotimaassa saa. Tämäkin seikka kannattaa ottaa huomioon siinä tilanteessa, kun lapsiperheiden asemaa ajatellaan.

Arvoisa puhemies! Näillä ajatuksilla totean, että lakialoite on tärkeä, ja toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa sen käsitellyyn nopeasti ja saadaan syksyllä asia vietyä läpi tässä salissa.

Ed. J. K u k k o n e n : Arvoisa puhemies! Asia on tärkeä, se valvottaa ja pitää vireänä. Tämän asian kohdalla on nimittäin niin, että omista taustatekijöistä ja työ- ja elämäntekemisestä johtuen olen asian kanssa joutunut tekemisiin hyvin usein sekä henkilökohtaisten että järjestökohtaisten yhteydenottojen vuoksi. Olemme käyneet useita neuvotteluja ja pitäneet kontakteja eri ihmisten kesken, myös ihan eri puolille maailmaa hätäntyneiden ihmisten kanssa ja kotimaassa eri järjestöjen, seurakuntien kesken ja myös erityisesti Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Kiitän sydämellisesti ed. Kankaanniemeä siitä, että hän pani asiassa toimeksi, ja ilolla takapenkistä seurasin sinnikkyyttä, jolla hän nimiä aloitteeseen keräsi. Olin nimittäin itsekkin ajatellut, jouduttuani, niin kuin edellä sanoin, asian kanssa siinä määrin tekemisiin, että tämä voisi olla yksi mahdollisuus. Mutta tunsin, että en oikein voi toimia asiassa, joka on niin lähellä ollut omaa elämäntilannetta, ikään kuin toimisi omassa asiassa. Niinpä todella ilolla panin merkille sen, kuinka laajan kannatuksen aloite täällä sai, ja siinä suhteessa voimme odottaa sille hyvää menestystä jatkossa.

On myös hyvä, että ed. Kankaanniemi edellisen hallituksen ministerin taustalta puuttuu asiaan, jonka kehitys on vienyt vinoon ja jota säädettäessä ei todellakaan ilmeisesti osattu olettaa, mihin kaikkiin käytännön hankaluuksiin se voi johtaa, kun toimitaan hyvässä uskossa, mut-

ta toisaalta sellaisessa tilanteessa, jossa kaikkia seurauksia ei ole voitu käytännössä ottaa huomioon.

Tänä iltana on puhuttu eräiden opettajien sosiaaliturvasta, eläketurvasta, sinänsä hyvin pienen ryhmän, ja minusta on hyvin merkittävää, että nimenomaan me tässä salissa otamme esille sellaisten ihmisten asioita, jotka ovat ongelmissa syystä tai toisesta, mutta kuitenkin syistä, jotka eivät ole heidän itsensä aiheuttamia siinä mielessä, että he olisivat olleet tarkoituksellisesti siinä mukana, vaan ongelma on syntynyt yhteiskunnan keskeltä. Heidän asiotaan ja olemassa olevaa ongelmaa pyritään täällä poistamaan.

Haluan tässä yhteydessä sanoa, että Suomen evankelisluterilaisen kirkon kuudella lähetysjärjestöllä esimerkiksi on palveluksessaan viime vuodenvaihteessa ollut 535 lähetystyöntekijää ympäri maailmaa noin 30 maassa. Siihen kun pannaan heidän lapsensa lisäksi ja muiden järjestöjen työntekijät, kristillisten järjestöjen ja kirkkokuntien ja kehitysyhteistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen työntekijät ja heidän perheenjäsenensä, niin tämä joukko ei ole pieni. Se on ihan merkittävä suomalaisyhteisö, tosin hyvin laajalle jalkautunut.

Näillä kaikilla lähetysjärjestöillä lähetystyöntekijöiden lähettämiskäytäntö on samanlainen. Minä haluan tästä asiasta vähän puhua, vaikka on näin pitkällä jo yö, siitä johtuen, että tämä on suomalaisessa yhteiskunnassa harvinainen työntekijäkunta, jonka tilanteesta varsin vähän tiedetään. Järjestö lähettää työntekijänsä 2—4 vuoden työkaudelle, minkä jälkeen työntekijät palaavat Suomeen muutamasta kuukaudesta aina pariin vuoteen saakka kestäväälle kotimaan jaksolle, kunnes palaavat uudelle, jälleen erikseen sovittavalle, 2—4 vuoden työjaksolle ulkomaille. Kotimaan jaksolla nämä työntekijät tekevät usein työtä omissa ammateissaan. Usein tuo jaksosaaattaa olla täällä vuoden mittainen tai vähän alle, esimerkiksi lukukauden tai lukuvuoden mittainen lasten kouluoloista johtuen. Mutta toisinaan tämä ei ole mahdollista sen kummemmin näiden perheiden henkilökohtaisten syiden kuin kohdemaassa odottavan työnkään takia. Siitä syystä aikaa ei voida sillä tavalla tarkasti määritellä, kuin Kelassa on ajateltu.

Aikaisemman käytännön mukaan nämä työntekijät ovat säilyneet Suomen sosiaaliturvan piirissä riippumatta siitä, kuinka pitkiä työkausia he ovat tehneet ulkomaille, tai siitä, kuinka pitkiä aikoja he ovat työkausien välillä oleskelleet

kotimaassa. Nyt ongelma on todella pikkuhiljaa kärjistynyt, ja soveltamislaissa ei ole kirjattuna minkäänlaisia aikamääriä siitä, kuinka pitkän Suomesta poissaolon jälkeen työntekijä putoaa Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan ulkopuolelle. Kela on tulkinnut lakia siten, että työntekijä putoaa sosiaaliturvan ulkopuolelle, jos hän on viisi vuotta yhtäjaksoisesti pois Suomesta.

Järjestöt yrittivät neuvotella Kelan kanssa tästä asiasta, ja siellä ilmeni vastaantulohalukkuutta kyllä esimerkiksi niin, että olisi otettu käyttöön vaikkapa kahdeksan vuotta tai sitten joitakin muita tällaisia erityisjärjestelyjä. Jokainen tapaus olisi käsitelty erikseen, mutta se luonnollisesti aiheuttaisi hyvin paljon lisätyötä byrokratiassa. Niinpä ajattelin, että tämän lakialoitteen pohjalta lakiuudistus on kaikkein selvin ja paras ratkaisu muuttaa tilanne.

Nämä perustelut säilymiseksi Suomen sosiaaliturvan piirissä ovat eri työntekijöiden ja perheiden kohdalla erilaisia. Eräs niistä on kiinteät siteet Suomeen. Monella heistä on hyvin kiinteät siteet kotimaahansa. He ovat tilapäisesti muuttaneet pois Suomesta. Usein tänne jää esimerkiksi omistusasunto, mahdollisesti työ, josta he ovat saaneet virkavapautta sekä sukulaiset, toisinaan jopa omat lapset, alaikäisetkin lapset. Nämä tilanteet vaihtelevat. Kotikuntana heillä säilyy se kunta, josta he ovat Suomesta lähteneet, riippumatta siitä, kuinka pitkiä työkausia he ovat ulkomailla tehneet. Tästä on kotikuntalaisissa nimenomainen säännös. Tämän on myös verottaja lähes poikkeuksetta hyväksynyt eikä heitä ole siirretty lähdeverotuksen piiriin.

Työn laadusta sitten hiukan. Usein näiden lähetettyjen työntekijöiden työn laatu on sellaista, että työ vaatii heiltä pitkäaikaista oleskelua työkohteessa ja toisaalta lyhyitä kotimaan jaksoja. Esimerkiksi Kirkon lähetysjärjestössä pyritään noin kymmenen vuoden työkausiin. Koulutetaan ihmistä puolisen vuotta ja sitten toivotaan, että se ei olisi vain jokin pikainen pyrähdys vieraassa kulttuurissa, vaan että sinne voisi antaa todella merkittävän pitkäaikaisen työpanoksen, jolloin tämän kotimaan jakso välillä on hyvin merkittävä myös latautumisen kannalta.

Nämä järjestöt, kansalaisjärjestöt, kristilliset järjestöt ja kirkko eivät useinkaan voi palkata kaikkia ulkomailta palaavia työntekijöitä järjestön palvelukseen Suomessa työkausien välillä etenkin muutamaa kuukautta pidemmäksi ajanjaksoksi, vaan on parasta palata takaisin

kentälle. Työn saanti Suomessa ei todellakaan ole useinkaan mahdollista, jollei olla virkavapaa omasta toimesta. Lyhyen kotimaan jakson jälkeen on siis parasta palata, jos on vielä voimia ja terveyttä ja työtilanne sen sallii.

Kohdemaan sosiaaliturvasta äsken ed. Kankaanniemi jotakin puhui. Työtä todellakin tehdään usein sellaisissa maissa, joiden kanssa Suomessa ei ole sosiaaliturvaa koskevia sopimuksia. Heillä ei ole siinä tapauksessa siis mitään sosiaaliturvaa missään maassa, ja tämä on tasavertaisuuden kannalta kaikkein vaikein kysymys. Vain pieni osa näiden järjestöjen työntekijöistä on sellaisissa maissa, joissa on edes kohtuullinen sosiaaliturva. Kuitenkin heidän työnantajansa täällä maksavat kaikki velvoitteet heistä. Vain muutamissa tapauksissa, esimerkiksi silloin, kun siellä on menty naimisiin ja sinne pysyvästi jääty, ymmärrän kyllä, että tilanne pitkässä juoksussa voi olla toisenlainen.

Lasten koulutus on tässä eräs näistä taustatekijöistä, joka on hyvin merkittävä. Tässä suhteessa lapsilisäkysymysten ohella kouluasiat ovat maittain vaihtelevia, mutta monissa maissa on nyt myös suomalaisia kouluja ja niitäkin tuetaan ja pyritään sillä tavalla turvaamaan lasten tulevaisuus. Tässä suhteessa tämä uudistus, jota nyt ajetaan takaa, parantaa perheiden asemaa.

Myös monella näistä ihmisistä on vakituinen asunto Suomessa ja siitä seuraavat velvollisuudet, jossa suhteessa tilannetta myöskään ei ole millään tavalla syytä vaikeuttaa.

Työnantajan johto- ja valvontaoikeus on näiden järjestäytyneiden työnantajien kohdalla erittäin selkeä. Esimerkiksi lähetysjärjestö suomalaisena työnantajana maksaa kaikki työnantajalle kuuluvat lakisääteiset maksut. Työntekijät ovat työnantajansa johto- ja valvontaoikeuden alaisia, mikä voi tarkoittaa muun muassa sitä, että työntekijän on palattava työkohteestaan Suomeen, mikäli työnantaja näin edellyttää, ja silloin katko taas on hyvin vaikea asia ihan yksilön ja perheen kannalta.

Lopuksi, arvoisa puhemies, lähetysjärjestöjen ja kansalaisjärjestöjen tekemä avustus- ja kehitysyhteistyö on osa sitä suomalaista kehitysyhteistyötä, joka käsittääkseni kuuluu suomalaisen yhteiskunnan velvollisuuksiin. Silti sanon, että ed. Kankaanniemi hiukan liioitteli, kun hän sanoi näistä ihmisistä, että he ovat ikään kuin Suomen kunniakansalaisia. Ei ole mitään syytä yliarvostaa heidän työtään, mutta ei aliarvostaakaan. On kyse siitä, että on tam-

möinen mahdollisuus ja että tasavertaisesti heitä kohdellaan Suomessa.

Jotta nämä järjestöt pystyisivät kantamaan oman vastuunsa tästä työstä myös tulevaisuudessa, tulisi heidän elämäänsä olennaisesti vaikuttavien säännöksiä tulkintaa nyt siis muuttaa. Asian merkitys on hyvin suuri näille kansalaisjärjestöille ja lähetysjärjestöille. Ennen kaikkea merkitys on suuri yksittäisille ihmisille ja perheille, jotka pienellä palkalla tekevät työtä kaukaisien lähimmäisten hyväksi. He eivät saa tästä ulkomaantyöstä mitään ulkomaanlisää tai päivärahoja, kuten esimerkiksi ulkoministeriön tai kansainvälisten järjestöjen tai yritysten palveluksessa olevat ihmiset saavat. Tässä mielessä nämä perusoikeudet, koska he ovat tavallisia suomalaisia työntekijöitä, kuuluvat myös heille.

Toivon, että tämä asia ripeästi etenee ja eräs ikävä poikkeus suomalaisessa sosiaaliturvassa saadaan hoidetuksi ajan mukaiselle tasolle.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Kehitysyhteistyön ja lähetystyön tekijät tekevät arvokasta työtä. Tätä työtä Suomessa on arvostettu ja arvostetaan. Sitä myös taloudellisesti merkittävästi tuetaan, kuten edellä on kerrottu.

Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite korjaa epäkohdan, joka edellisen eduskuntakauden aikana syntyi. Silloinhan muutettaessa sosiaaliturvalainsäädäntöä niin, että se otetaan asumiseen perustuva turvana, tarkoitettiin sitä, kuten ed. Kankaanniemi totesi, että tällä ei olisi muutoksia myöskään kehitysyhteistyö- ja lähetystyötehtävissä olevien osalta. Kun nyt käytäntö on osoittanut, että perustelut eivät riitä asian hoitamiseen, vaan todellisuudessa muutosta on tapahtunut merkittävästi, niin tämä lakialoite on erittäin perusteltu. Tämä on saanut erittäin suuren tuen eduskunnassa allekirjoittajien määrän mukaan todettuna. Näin ollen on hyvä syy uskoa, että myös valiokuntatyössä tämä etenee ripeästi ja saadaan todella korjattua tämä syntynyt epäkohta.

Ed. Ihama: Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemen lakialoitteen sisällön hyväksyn. Se koskettaa lopultakin pientä määrää ihmisiä ja sillä perusteella asia voidaan hoitaa.

Tässä yhteydessä haluan yleisesti todeta, että täällä tehdään paljon lakialoitteita. Tekijät pyytävät kansanedustajakollegoitaan allekirjoittamaan ne. Kaikki allekirjoittaneet eivät ehdi täysin perehtyä lakialoitteen sisältämiin ehkäpä moniulotteisiin vaikutuksiin ja seurauksiin, pa-

nevat kuitenkin nimensä aloitteeseen, jos aloite tuntuu hyvältä. Itse laitan nimeni siinä hengessä, että lakialoite tutkitaan ja selvitetään perustellisesti asianomaisissa valiokunnissa. Jos asiantuntijakuulemisen jälkeen valiokunta katsoo viisaaksi hyväksyä lakialoitteen, niin se tulee hyväksytyksi perusteellisen asiantuntijakuulemisen jälkeen.

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Kankaanniemen aloite on asiallinen, oikeudenmukainen ja hyväksyttävä, ja olen myös sen allekirjoittanut. Mutta kun kuuntelin ed. Kankaanniemen puhetta, niin välillä tuli mieleen, onkohan se niin hyvä kuin kuvittelin, koska on sellainen vanha sanonta, että hyvä asia ei tarvitse kovin pitkiä perusteluja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

13) Lakialoite laiksi maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 37 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 66/1997 vp (Liisa Hyssälä /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Tässä ed. Hyssälän ja muiden allekirjoittajien lakialoitteessa ehdotetaan muutosta luopumiskorvauksista annetun lain 37 §:ään. Tähän pykälään lisättäisiin ehdotuksen mukaan 4 momentti uutena momenttina, jonka nojalla luopumiskorvausta pidettäisiin verotuksessa tuloverolain mukaiseen eläketulovähennykseen oikeuttavana eläketulona. Tämä on, arvoisa puhemies, perusteltu muutos johtuen siitä, että luopumiskorvaus ei nykyisin oikeuta verotuksessa eläketulovähennykseen. Tästä syystä luopumiskorvauksen piirissä olevat ovat muista luopumisjärjestelmistä eli sukupuolenvaihdoseläkkeestä, luopumistuesta ja luopumiseläkkeestä nauttivien suhteen eri asemassa. Nämä mainitut järjestelmät oikeuttavat eläketulovähennykseen. Näin ollen on perusteltua, että

myös luopumiskorvausjärjestelmän tavoite toteutetaan tai tämä järjestelmä toteutetaan saman tavoitteen mukaisena.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

14) Lakialoite laeiksi eräiden eläkelakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 68/1997 vp (Marjatta Vehkaoja /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Peltomäki: Herra puhemies! Lähetekeskustelussa oleva lakialoite eräiden eläkelakien muuttamisesta sisältää sen, että vanhuuseläke alkaisi kertyä jo 18 ikävuodesta eteenpäin. Nykykäytäntö asettaa eri-ikäiset, mutta samaa työtä tekevät henkilöt eri asemaan, sillä tällä hetkellä eläke kertyy vasta 23 vuodesta ylöspäin. Nykykäytäntö eriarvoistaa siten ihmisiä iän mukaan eläkekertymää laskettaessa.

Saman kaltainen epäoikeudenmukaisuus tuli tänään jo esille, kun keskustelimme niin sanotusta taitetusta indeksistä. Ansaintaperiaatteen mukaista olisi, että nuoret maksaessaan osansa eläkemaksuista saisivat myös niistä koituvan hyödyn eläkkeelle siirtyessään. Ikärajan laskeminen 18 vuoteen antaisi lisää aikaa täyteen eläkekarttumaan eli tarvittaviin 40 vuoteen.

Nykyisin hyvin harva työntekijä saavuttaa täyden eläkekertymän vanhuuseläkkeelle siirtyessään. Epätyypilliset työsuhteet, pitkät lasten hoitovapaat ja työttömyys aiheuttavat sen, että on tarpeellista tarkistaa eläkekarttuman alaraja. Täysimääräiselle eläkkeelle siirtyville palkansaajille, jotka ovat olleet vakuutettuina työelämään tulosta lähtien, muodostuu työelämän aikana sukupuolesta riippuen keskimäärin 4–6 vuoden jakso eläkettä karttumatonta aikaa. Tilastojen mukaan eniten menettävät ne, jotka tulevat hyvin nuorina työelämään.

Arvoisa puhemies! 23 vuoden ikärajan sijasta lakialoitteessa esitetään 18 vuotta eläkekarttu-

man alarajaksi. Tätä alemmaa ikärajaa ei ole syytä asettaa, koska ammattiin tähtäävää koulutusta on toki syytä korostaa. Tätä lakialoitetta puoltaa myös vuonna 1995 eduskunnassa tehty ja hyväksytty ponsi, joka edellyttää hallituksen selvittävien mahdollisuuksien ottaa huomioon eläkkeen karttumassa muun muassa ennen 23:a ikävuotta nuorempina työelämässä tehty työ.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

15) Hallituksen esitys Venäjän kanssa sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojelua koskevan sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 83/1997 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

16) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 88/1997 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 13/1997 vp

Lakialoite 19, 66/1996 vp, 48/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

17) Hallituksen esitys laiksi aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratulojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksilunastamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 81/1997 vp

Ympäristövaliokunnan mietintö 6/1997 vp

Toivomusaloite 332/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 11 päivänä kesäkuuta kello 1.15.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
